

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV VSTOPA V EU NA STRUKTURO SLOVENSKE
BLAGOVNE MENJAVE**

Ljubljana, januar 2009

ADA FOJKAR

IZJAVA

Študentka Ada Fojkar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Sonje Šlander Wostner in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne

Podpis:

KAZALO

UVOD.....	1
1 MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE.....	1
1.1 PROCES INTEGRIRANJA DRŽAV EVROPSKE UNIJE	3
1.2 UČINKI EKONOMSKIH INTEGRACIJ	5
1.3 EMPIRIČNE ANALIZE UČINKOV EKONOMSKEGA INTEGRIRANJA.....	9
2 SLOVENIJA IN EU	10
2.1 VSTOP SLOVENIJE V EU	11
2.2 NEKAJ PRIMERJALNIH EKONOMSKIH KAZALNIKOV USPEŠNOSTI SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA.....	12
2.2.1 Bruto domači proizvod.....	12
2.2.2 Stopnja inflacije.....	15
2.3 REGIONALNA STRUKTURA SLOVENSKE BLAGOVNE MENJAVE.....	17
3 UČINKI INTEGRACIJE V EU ZA SLOVENIJO	19
3.1 ANALIZA UČINKOV VSTOPA V EU	19
3.2 ANALIZA NEKATERIH UČINKOV MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE V EU ZA SLOVENIJO	23
3.2.1 Vpliv vstopa v EU na regionalno strukturo slovenske blagovne menjave.....	23
3.2.2 Vpliv vstopa v EU na proizvodno strukturo slovenske blagovne menjave.....	26
3.2.3 Vpliv vstopa v EU na menjavo s kmetijskimi in živilskimi proizvodi	29
3.2.4 Vpliv vstopa v EU na kmetijstvo, ribištvo in predelovalne dejavnosti.....	31
3.3 ANALIZA ZNOTRAJANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI	34
3.3.1 Koncept proizvodne diferenciacije, horizontala in vertikalna znotrajpanožna trgovina.....	35
SKLEP	37
LITERATURA IN VIRI	39
PRILOGA	

SEZNAM TABEL

<i>Tabela 1: Posamezne stopnje ekonomskega integriranja</i>	3
<i>Tabela 2: Bruto domači proizvod na prebivalca (BDP/p) po tržnih cenah (v PPS) od leta 1997 do leta 2006. EU15 = 100</i>	14
<i>Tabela 3: Letne stopnje rasti bruto domačega proizvoda na prebivalca (BDP/p) po tržnih cenah (v PPS), ter povprečne letne stopnje rasti BDP/p v obdobju od leta 1999 do leta 2003, ter v obdobju od leta 2004 do leta 2006 (v %)</i>	15
<i>Tabela 4: Povprečna letna stopnja inflacije od leta 1997 do leta 2006 (v %)</i>	17
<i>Tabela 5: Struktura izvoza Slovenije po ekonomskih skupinah držav v obdobju od leta 2000 do leta 2006 (v %)</i>	18
<i>Tabela 6: Struktura uvoza Slovenije po ekonomskih skupinah držav v obdobju od leta 2000 do leta 2006 (v %)</i>	19
<i>Tabela 7: Strukturni odstotki najpomembnejših zunanjetrgovinskih partneric Slovenije pri izvozu blaga v obdobju od leta 2001 do leta 2007, ter povprečni strukturni odstotki</i>	21
<i>Tabela 8: Strukturni odstotki najpomembnejših zunanjetrgovinskih partneric Slovenije pri uvozu blaga v obdobju od leta 2001 do leta 2007, ter povprečni strukturni odstotki</i>	22
<i>Tabela 9: Letne stopnje rasti izvoza oz. uvoza Slovenije za obdobje 2001 - 2006 (v %)</i>	25
<i>Tabela 10: Blagovna struktura menjave v obdobju 2003 - 2006, letne stopnje rasti (v %) ...</i>	26
<i>Tabela 11: Mednarodna trgovina Slovenije s kmetijskimi in živilskimi proizvodi v obdobju od 2003 do 2006 (v mio EUR) in stopnje rasti izvoza in uvoza v mednarodni trgovini s kmetijskimi in živilskimi proizvodi (v %)</i>	30
<i>Tabela 12: Strukturni deleži izvoza in uvoza blaga po področjih SDK za Slovenijo v obdobju od leta 2003 do leta 2006 (v %)</i>	31
<i>Tabela 13: Rast obsega menjave v področjih in oddelkih A in B v obdobju od 2003 do 2006 (v %)</i>	32
<i>Tabela 14: Strukturni odstotki menjave Slovenije po podpodročjih predelovalne dejavnosti v obdobju od leta 2003 do leta 2006</i>	32
<i>Tabela 15: Rast obsega menjave v predelovalnih dejavnostih, v področjih, podpodročjih in oddelkih Standardne klasifikacije dejavnosti, v obdobju od leta 2003 do leta 2006 (v %)</i>	34
<i>Tabela 16: Grubel-Lloydov indeks za Slovenijo na osnovi trimestrne Standardne mednarodne trgovinske klasifikacije, 1996-2005</i>	35
<i>Tabela 17: Delež vertikalne in horizontalne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji ($\delta = \pm 0,15$), 2002 – 2005</i>	37

SEZNAM SLIK

<i>Slika 1: Oblikovanje in odvrčanje trgovine</i>	6
<i>Slika 2: Realne letne stopnje rasti BDP-ja za Slovenijo od leta 1996 do leta 2007 (v %)</i>	13
<i>Slika 3: Povprečna letna stopnja inflacije Slovenije od leta 1996 do leta 2007 (v %)</i>	16
<i>Slika 4: Deleži EU v izvozu in uvozu Slovenije v obdobju od leta 1996 do leta 2006 (v %) ...</i>	24

<i>Slika 5: Delež proizvodov po namenu porabe v skupnem slovenskem izvozu (v %)</i>	<i>28</i>
<i>Slika 6: Deleži proizvodov po namenu porabe v skupnem slovenskem uvozu (v %)</i>	<i>28</i>

UVOD

Namen mojega diplomskega dela je proučiti, ali je vstop v Evropsko unijo vplival na strukturo slovenske menjave. Evropska unija je ekonomska integracija, ki poleg skupne carinske tarife do tretjih držav (carinska unija) in prostega gibanja proizvodnih dejavnikov (enotni notranji trg) omogoča tudi prosto mednarodno menjavo (prostotrgovinsko območje).

Diplomsko delo je razdeljeno na tri poglavja. V prvem poglavju najprej predstavljam pojem mednarodne ekonomske integracije. Navajam razloge za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij ter učinke in koristi integracij. V prvem podpoglavju je torej predstavljen proces integriranja Evropske unije (EU). Sledi podpoglavje o učinkih ekonomskih integracij. V zadnjem podpoglavju uvodnega poglavja pa so predstavljene prejšnje empirične študije s področja učinkov ekonomskega integriranja.

V drugem poglavju je opisan proces vstopa Slovenije v EU ter predstavljena dva ekonomska kazalnika slovenskega gospodarstva (BDP in stopnja inflacije). Sledi podpoglavje o regionalni strukturi slovenske blagovne menjave po skupinah ekonomskih držav v obdobju pred in po vstopu Slovenije v EU.

V zadnjem poglavju najprej raziskujem učinke vstopa Slovenije v EU, tako da je predstavljena regionalna struktura slovenske blagovne menjave z najpomembnejšimi državami zunanjetrgovinskimi partnericami. Nato sledi analiza nekaterih učinkov vstopa v EU (na regionalno strukturo slovenske blagovne menjave, na proizvodno strukturo slovenske blagovne menjave, na menjavo s kmetijskimi in živilskimi proizvodi ter na kmetijstvo, ribištvo in predelovalne dejavnosti). V zadnjem delu tega poglavja pa predstavljam še analizo znotrajpanožne trgovine v Sloveniji.

Diplomsko delo končujem s sklepom, v katerem so zbrane ugotovitve, ki izhajajo iz diplomskega dela.

1 MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE

»Gospodarsko povezavo držav, ki po medsebojnem dogovoru oblikujejo skupni ekonomski prostor, pogosto imenujemo ekonomska (gospodarska) integracija. Vsebinsko je lahko ekonomska integracija držav dokaj različna, odvisno od stopnje povezanosti članic« (Kumar, 1999, str. 23).

Ekonomska integracija je bilateralni ali multilateralni dogovor med državami članicami integracij o trajnem ukinjanju posebnih (specifičnih) ovir za tesnejše medsebojno gospodarsko (trgovinsko) sodelovanje.

Spajanje in povezovanje držav v večje gospodarske celote je bistvo teorije mednarodne ekonomske integracije. O makroekonomski integraciji govorimo torej, ko preučujemo učinke sporazumov med dvema ali več suverenimi deželami in nas zanima zlasti rezultat učinka transakcij med udeleženci, ki trgujejo pod ugodnejšimi pogoji v primerjavi s transakcijami brez teh sporazumov. Bistvo integracije je, da se znotraj integrirane skupine odstranijo prepreke za trgovanje in se s prostim gibanjem proizvodnih faktorjev izrabljajo možnosti za specializacijo, medtem ko se dežele zunaj regije diskriminirajo. Tako z integracijo uresničujemo optimalno izrabo virov v prostoru (Bobek & Kenda, 2003, str. 173).

Regionalne integracije, ki odpravljajo medsebojne trgovinske in druge ovire članic, kažejo tudi na dejstvo, da obseg menjave znotraj regij raste hitreje kot obseg menjave med regijami (Bowen, Hollander & Viaene, 1998, str. 33).

V zadnjih 40 – 50 letih so ekonomisti zelo različno razumeli, definirali in tudi ocenjevali značilnosti in pomen ekonomskih integracij, ki so nastajale med dvema ali več državami, z namenom, da bi okrepile možnosti za razvoj medsebojnega gospodarskega sodelovanja. Različne definicije mednarodne ekonomske integracije avtorjev (Jovanović, 1998, str. 5-8):

- Balassa jo definira kot proces (dinamični koncept), to pomeni odpravljanje diskriminacije med državami, in kot stanje (statični koncept), kar pomeni odsotnost različnih oblik diskriminacije.
- El-Agraa definira mednarodne ekonomske integracije kot dejanje dveh ali več držav, s katerimi se strinjajo, da bodo težile k skupnim ciljem in vodile skupne politike. V drugi definiciji pravi, da je to proces, v katerem se odstranijo vse diskriminatorne ovire za trgovanje med sodelujočimi narodi ter ustanovijo določeni elementi mednarodnega sodelovanja.
- Tinbergen definira pozitivno in negativno ekonomsko integracijo. Pozitivno opredeljuje kot uravnavanje obstoječih in postavljanje novih politik in institucij. Negativno enači z odpravo diskriminatornih in restriktivnih institucij in uvajanjem svobode za ekonomske transakcije.

Kot lahko opazimo, je težko podati neko splošno definicijo mednarodne ekonomske integracije, saj so, sodeč po več avtorjih, pogledi nanjo zelo različni.

Po letu 1980 so regionalne integracije postale globalni fenomen. Število sporazumov o regionalnih integracijah je začelo hitro naraščati in težko bi našli kakšno državo, ki ni vključena v katerega od teh sporazumov (Kokko, Mathä & Tingvall, 2005, str. 6). Ekonomisti so namreč spoznali, da je prepričanje o oblikovanju integracij resnično koristno za pospeševanje blaginje v državah, ki so se vključile v regionalne ekonomske integracije. Poleg izboljševanja odnosov menjave držav članic ekonomske integracije so članice izboljšale tudi svojo pogajalsko moč v različnih mednarodnih organizacijah, kot so GATT, kasneje WTO, IMF in druge (Kumar, 2004, str. 2).

Razlogi za nastanek mednarodnih ekonomskih integracij se med ekonomisti in teoretiki lahko razlikujejo. Kumar je mnenja, da je temeljni razlog za sklepanje sporazumov o oblikovanju ekonomske integracije povezan z ugotovitvijo, da pospešeno medsebojno ekonomsko sodelovanje, skupaj s sporazumom o zmanjševanju ovir, omogoča nekatere ugodne ekonomske in tudi politične učinke (Kumar, 1989, str. 111).

Najpogostejši učinki oziroma koristi, ki nastajajo na temelju ekonomskih odnosov med državami članicami integracije in jih te tudi pričakujejo (Kumar, 1989, str. 111):

1. povečanje proizvodnje v državi zaradi specializacije, ki nastane kot posledica uveljavitve načel primerjalnih prednosti med članicami v pogojih vse bolj liberaliziranega medsebojnega ekonomskega sodelovanja;
2. pocenitev proizvodnje zaradi lažjega uveljavljanja stroškovnih načel masovne proizvodnje v pogojih razširjenega tržišča in okrepljene proizvodne specializacije;
3. izboljšanje odnosov menjave med državami članicami glede na ostali svet (ob širšem in tesnejšem ekonomskem sodelovanju držav članic);
4. trajnejše izboljševanje ekonomičnosti poslovanja zaradi povečane konkurence med proizvajalci iz različnih držav;
5. lažje prestrukturiranje proizvodnje v posamezni državi članici;
6. lažje uresničevanje in uveljavljanje skupnih političnih in ideoloških ciljev.

1.1 PROCES INTEGRIRANJA DRŽAV EVROPSKE UNIJE

Proces integriranja gospodarstev naj bi bil v prvi vrsti predvsem ekonomski proces, saj naj bi predstavljal najpomembnejšo obliko spodbujanja regionalne trgovine in gospodarskega razvoja.

Tabela 1: Posamezne stopnje ekonomskega integriranja

Stopnja integracije	Definicija
Prosto trgovinsko območje	Odprava carin in kvot za uvoz z območja članic. Obdržijo se nacionalne carine in kvote do tretjih držav.
Carinska unija	Uvedejo se enotne carine in kvote do tretjih držav.
Skupni (enotni) trg	Integracija trga blaga in storitev. Uvede se prost pretok blaga, storitev, dela in kapitala.
Gospodarska (ekonomska) unija	Uskladitev nacionalnih ekonomskih politik in harmonizacija pravne ureditve.
Popolna gospodarska integracija	Uvedba nadnacionalne ekonomske in pravne ureditve, ki jo izvajajo nadnacionalne institucije in pravni red.

Vir: Bobek & Kenda, Osnove mednarodnih ekonomskih odnosov, 2003, str. 179.

Iz tabele 1 je razvidno, da avtorji različno obravnavajo število stadijev, skozi katere prehaja gospodarstvo od svojih začetkov vse do stanja popolne integriranosti. Ni nujno, da si faze sledijo v določenem zaporedju, saj vsako gospodarstvo samo najde primeren način povezanosti s tujino.

Ideja o politični in gospodarski združitvi Evrope je bila aktualna že več stoletij. Integracijski procesi, ki so privedli do nastanka Evropske unije, so se pričeli po drugi svetovni vojni, ko je francoski zunanji minister Robert Schuman predstavil predlog o uskladitvi obnovitvenega procesa premogovne in jeklarske industrije Francije in Nemčije. Leta 1951 je 6 evropskih držav (Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Francija, Nemčija, Italija) s podpisom Pariške pogodbe ustanovilo Evropsko skupnost za premog in jeklo. Na podlagi uspeha te pogodbe so razširili sodelovanje še na druge gospodarske sektorje. Leta 1957 so podpisali Rimsko pogodbo in ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) ali »skupni trg«, katere namen je omogočiti prost pretok oseb, blaga in storitev preko meja in Evropsko skupnost za jedrsko energijo (Euratom). Leta 1962 so uvedli »Skupno kmetijsko politiko«, ki državam omogoča skupni nadzor nad živilsko proizvodnjo. V letu 1968 šesterica držav umakne carine na blago in tako prvič omogoči prosto čezmejno trgovino. Uporablja tudi iste carinske stopnje za uvoz iz drugih držav. Vse to poveča čezmejno trgovino. Nastane tudi prvi načrt za skupno valuto. Za ohranitev monetarne stabilnosti sklenejo, da se sme medsebojno razmerje vrednosti njihovih valut gibati v ozkih mejah. Tako je leta 1972 vzpostavljen mehanizem deviznih tečajev (ERM). Prva širitev EU se zgodi leto pozneje, ko se uradno pridružijo Danska, Irska in Velika Britanija. Sledi še priključitev Grčije (1981) ter Španije in Portugalske (1986). S podpisom Maastrichtske pogodbe oziroma Pogodbe o Evropski uniji leta 1992 je skupnost vzpostavila jasna pravila za bodočo skupno valuto, za zunanjo in varnostno politiko ter za tesnejše sodelovanje na področju pravosodja in notranjih zadev ter se preimenovala v Evropsko unijo. Pogodba je postavila temelje tudi za Ekonomsko in monetarno unijo (EMU) ter skupno valuto evro. S 1. januarjem 1993 je vzpostavljen enotni trg, ki zagotavlja prost pretok blaga, storitev, oseb in denarja. Sledi pridružitve Avstrije, Finske in Švedske (1995). S 1. januarjem 2002 je sledila uvedba evra, ki je postal plačilno sredstvo v dvanajstih državah EU. 1. maja 2004 se je zgodila največja širitev EU, saj se pridruži kar deset novih članic, med njimi tudi Slovenija. V letu 2005 so se začela pogajanja Hrvaške, Turčije, Bolgarije in Romunije za vstop v EU, ki naj bi se petindvajseterici pridružile leta 2007, vendar 1. januarja 2007 število držav članic EU zaradi pridružitve Romunije in Bolgarije naraste na 27.

Širitev EU na regionalni podlagi od šest na devet, dvanajst, petnajst, petindvajset in sedemindvajset držav je krepilo možnosti medsebojnega gospodarskega sodelovanja in tudi pospeševalo izboljšanje odnosov menjave s tretjimi državami, saj je rasla v vse večjo ekonomsko integracijo.

Razširitev naj bi bila velika priložnost tako za stare države članice kot tudi za nove. Pričakuje se, da bo to utrdilo mir in varnost v Evropi, povečalo obseg skupnega trga ter obogatilo evropsko kulturno raznovrstnost. Vse to prinese ekonomske koristi za vse države članice. Ena

glavnih značilnosti ekonomske globalizacije in regionalne integracije je stalno zniževanje trgovinskih ovir, kar naj bi prineslo velike koristi prebivalstvu vseh delov sveta. Pričakuje se, da bodo razvite države še povečale blagostanje, manj razvite države naj bi poleg tega dvignile raven produktivnosti in gospodarske razvitosti preko neoviranega pretoka tehnologije, kapitala in znanja iz razvitega sveta.

Širitev EU na vzhod pomeni oblikovanje širšega ekonomskega območja s skoraj 500 milijoni potrošnikov. Liberalizirani produkcijski faktorji ter blagovni in storitveni trgi, skupna pravila in skupna valuta omogočajo izrabo ekonomije obsega ter boljšo alokacijo in povečanje razpoložljivih virov. Vse to naj bi prispevalo k višji gospodarski rasti in nižji inflaciji ter povečevalo konkurenčnost. Največji pa naj bi bil prispevek t.i. dolgoročnih učinkov integracije, ki povečujejo obseg razpoložljivih produkcijskih faktorjev (npr. učinka neposrednih tujih investicij). Koristi od globalizacije in liberalizacije v mednarodni menjavi lahko pričakujejo le tiste države, ki so prilagodljive in odzivne. Zaradi povečane konkurence je potrebna tudi podpora ekonomske politike države kot npr. zagotavljanje učinkovitih javnih služb, učinkovit davčni sistem, prilagodljiv trg dela, finančna politika usmerjena v nizke obrestne mere in nizke stroške za podjetja, ki potrebujejo prestrukturiranje, fiskalna in monetarna disciplina (Strategija Republike Slovenije za vključitev v EU, 1998).

Ekonomska zgodovina nas uči, da zaprto gospodarstvo (avtarkija) vodi v neuspeh. Manjša kot je država, večja je cena samozadostnosti, tako da imajo od proste trgovine koristi vsi udeleženci, še posebej manjši. Mednarodna menjava majhnim državam omogoča gospodarsko preživetje. Izvoz blaga in storitev namreč omogoča izgradnjo velikoserijske proizvodnje in doseganje ekonomij obsega ter je nujna komponenta vsake osnovne razvojne strategije majhne države. Po drugi strani jim uvoz omogoča pridobitev tistega blaga in storitev, kjer majhne države nimajo primerjalnih prednosti in bi bila njihova proizvodnja doma neracionalna. Mednarodna menjava ima zato precej večji pomen za gospodarsko aktivnost majhnih držav (P. Damijan, 1996, str. 115-116).

1.2 UČINKI EKONOMSKIH INTEGRACIJ

Glavna prednost sklenitve ekonomskega integracijskega sporazuma med državami naj bi bila v lažjem dostopu do večjega (partnerskega) trga in manjši verjetnosti, da bo država deležna protekcionističnih ukrepov (anti-dumping, omejitev izvoza ipd.). Ni nujno, da imajo ekonomske integracije zaradi medsebojne liberalizacije trgovine vedno za vse članice tudi pozitivne gospodarske učinke. Za uspeh je tako potrebno doseči izpolnitev določenih predpogojev, kot so lahko primerna ekonomska razvitost in struktura BDP držav, ki se integrirajo, ter tudi primerna geografska oddaljenost (Kumar, 2004, str. 3). Predvsem velja, da v začetku stroški integriranja presegajo dosežene koristi integracije, vendar se na daljši čas pričakuje, da pozitivni učinki ekonomskega integriranja presežejo negativne.

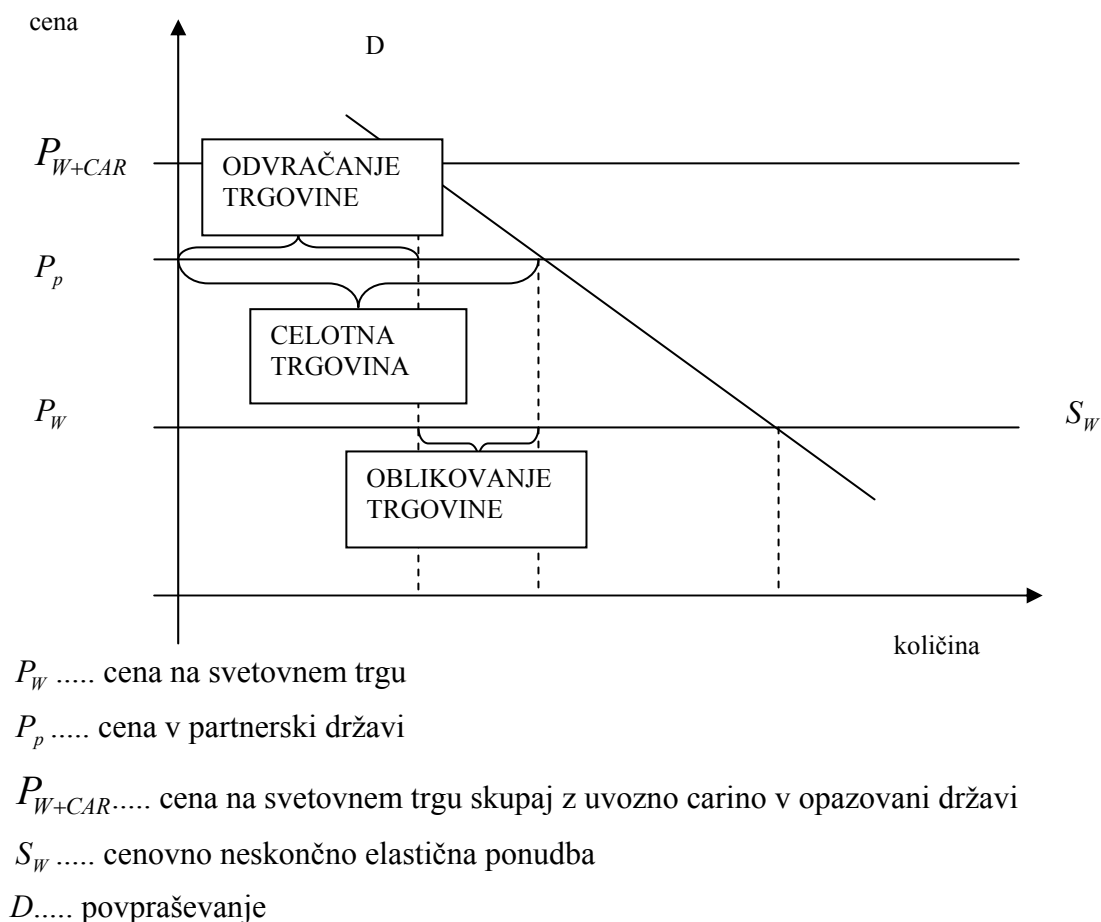
Integracijski učinki se običajno delijo na statične in dinamične učinke. Klasična teorija carinske unije je zajemala le statične učinke (alokacijske), novejša teorija ekonomske integracije pa je v analizo vključila tudi dinamične učinke (akumulacijske) (P. Damijan, 1996, str. 160).

Statični učinki:

- oblikovanje trgovine,
- odvrčanje trgovine,
- povečanje trgovine.

Balassa (1965, str. 18-19) kljub temu, da spada med predstavnike sodobne teorije mednarodne ekonomske integracije, obravnava učinke integracije na konkretnem primeru carinske unije, in sicer razpravlja, ali carinska unija oblikuje trgovino ali jo odvrča. Oblikovanje trgovine se nanaša na povečanje trgovine med članicami carinske unije in je posledica nižje uvozne cene, ki jo je omogočila integracija. Odvrčanje trgovine pa je posledica upada trgovine z državami zunaj unije. Oboje je posledica odstranitve notranjih trgovinskih ovir znotraj unije. Pri proučevanju učinkov integracij med državami sta ta dva učinka najbolj znana.

Slika 1: Oblikovanje in odvrčanje trgovine

Vir: Kumar, *Ekonomika Evrope 2004/2005*, 2004, str. 21.

Slika 1 nam prikazuje, da se v primeru integracije celotni nakupi preusmerjajo v državo, ki je partnerica v integraciji ($P_p < P_{W+CAR}$), in sicer pod pogojem, da dejansko lahko dobavijo določeno količino uvoza iz partnerske države po ceni P_p . Učinek oblikovanja trgovine je prav tako posledica nižje uvozne cene, ki jo je omogočila integracija ($P_p < P_{W+CAR}$). Integracija tako v celoti poveča obseg uvoza (Kumar, 2004, str. 22).

Do učinka povečanja trgovine pride, ker je po pocenitvi uvoza blaga (ki se po oblikovanju carinske unije uvaža raje iz države partnerice) po tem blagu zaradi nižje cene večje povpraševanje.

Poleg statičnih učinkov integracije je povsem verjetno, da bo integracija povzročila spremembe tudi v proizvodni strukturi in v gospodarski učinkovitosti integriranih držav. Te spremembe pogosto povzročajo dinamični učinki ekonomskih integracij, ki so (Kumar, 2004, str. 32):

- boljša izraba učinkov »ekonomij obsega« v proizvodnjah, ki izvažajo na partnerske trge;
- boljše izrabljanje »učinkov sinergije« v izvoznih ali uvoznih proizvodnjah zaradi različnih povezav podjetij med državami članicami;
- povečanje proizvodnje specializacije in s tem večja učinkovitost proizvodnje zaradi rasti konkurence na trgu;
- bistvene spremembe v strukturi potrošnje zaradi prostega pretoka proizvodov;
- povečane investicije in večji pretok kapitala (FDI) tako med partnericami kot iz tretjih držav. Investicije lahko dodatno pospešijo strukturne spremembe v proizvodni strukturi skupaj s hitrejšo rastjo dohodka (BNP) in ob tem večjo rastjo potrošnje;
- spremembe in pospešene rasti BNP in potrošnje, če integracija vključuje prosto mobilnost produkcijskih faktorjev.

Na integracijske učinke lahko gledamo tudi z makroekonomske in mikroekonomske ravni. Na makroekonomski ravni je pomembno, da povečana mobilnost proizvodnih dejavnikov med državami in homogenizacija trgov kot posledica integracije hkrati vpliva na poenotenje narodnogospodarskih razvojnih procesov v državah članicah (gospodarska rast, inflacija, brezposelnost) in na postopno izgubo samostojnosti pri oblikovanju nacionalne ekonomske politike (harmonizacija fiskalne in monetarne politike). Na mikroekonomski ravni gre za učinke močnejše integriranih prodajnih trgov (odprava trgovinskih ovir, poenotenje standardov) na konkurenco, proizvodnjo in preskrbo z dobrinami, oblikovanje cen in tržne deleže v posameznih panogah (P. Damijan, 1996, str. 160).

El-Agraa (2004, str. 1) navaja naslednje potencialne učinke ekonomske integracije:

1. večja učinkovitost v proizvodnji zaradi večje specializacije v skladu z zakonom primerjalnih prednosti;

2. večji obseg proizvodnje zaradi boljšega izkoriščanja (internih in eksternih) ekonomij obsega, spodbujenega z večjim skupnim trgom;
3. boljši mednarodni pogajalski položaj zaradi večje velikosti trgovinskega območja, kar lahko vpliva na izboljšanje pogojev menjave;
4. spremembe v ekonomski učinkovitosti zaradi večje konkurence;
5. vpliv na obseg in kvaliteto proizvodnih dejavnikov kot posledica tehnološkega napredka.

Z razvojem ekonomske integracije od carinske unije proti ekonomski uniji so možne še naslednje koristi:

1. mobilnost proizvodnih dejavnikov med državami članicami;
2. usklajenost monetarne in fiskalne politike;
3. cilji polne zaposlenosti, višjih stopenj gospodarske rasti in bolj enakomerne preračdelitve dohodka postanejo poenoteni in skupni cilji.

Slovensko gospodarstvo se je z vstopom v EU pridružilo ekonomskemu območju, katerega glavni značilnosti sta stabilnost cen ter velik, enoten in transparenten trg. To je povzročilo povečanje medsebojne trgovine in prenos tehnologij ter olajšalo dostop do znanja in virov na velikem enotnem trgu. Tekmovalnost na tem trgu spodbuja konkurenčnost na različnih ravneh, in sicer na ravni države, panoge ali podjetja (P. Damijan, 2003, str. 17).

Zanimivo je, da se v politiki in tudi v strokovni literaturi pozornost premika od statičnih koristi k dinamičnim dolgoročnim koristim ekonomskih integracij. Razlog je deloma v tem, da je bil velik del statičnih učinkov že realiziran v času združevanja, poleg tega se EU spreminja iz carinske unije v vse globljo obliko ekonomske integracije.

Regionalna integracija v EU praviloma vodi v povečanje obsega trgovine in preko tega v gospodarsko rast. Obstajajo specifični primeri, ko se to ni zgodilo. Težave lahko zasledimo pri Grčiji in Cipru. Grški izvoz je bil po vključitvi v EU prizadet zaradi odprave visokih izvoznih subvencij, tako da je delež izvoza v BDP ostal bolj ali manj konstanten. Ukinjene so bile tudi različne oblike necarinske zaščite, kar je privedlo do porasta uvoza in poslabšanje trgovinske bilance. Trgovinski primanjkljaj je porasel z manj kot 6 odstotkov BDP pred integracijo na več kot 15 odstotkov BDP v letu 1994. Grčija problem rešuje s prihodki iz turizma, deloma tudi z visokimi transferi, ki jih prejema iz evropskega proračuna. Ciper je pridružitveni sporazum z EU podpisal že leta 1972, carine pa so se pričele zniževati šele leta 1988. Prednosti sporazuma država ni mogla izkoristiti predvsem zaradi notranjih strukturnih značilnosti gospodarstva. Za Ciper je značilna visoka sektorska specializacija industrije (sadje in zelenjava ter delovno intenzivne panoge) in geografska koncentracija izvoza. Ciper je geografsko močno vezan na grški in britanski trg ter na re-export trgovino, še posebej z Bližnjim vzhodom (Strategija Republike Slovenije za vključitev v EU, 1998).

1.3 EMPIRIČNE ANALIZE UČINKOV EKONOMSKEGA INTEGRIRANJA

Številne študije so poskušale izmeriti učinke vstopa držav v EU. Nekatere študije so to poskušale izmeriti preko članstva v carinski uniji (Kreinin, 1969, 1972, Resnick in Truman, 1971, Balassa, 1987), ostale študije so upoštevale druge elemente v plačilni bilanci (Mayes, 1987, Winters, 1987). Vendar te študije niso kazale velikih učinkov ekonomskih integracij (Dearden & McDonald, 2005, str. 62). Po besedah Kreinina ne obstaja način, s katerim bi lahko v celoti izmerili učinke integracije na trgovinske tokove. Mednarodne transakcije so vodene s strani mnogih dejavnikov, tako da je težko ločiti in izolirati tiste, ki so dejansko posledica ekonomske integracije (Dearden & McDonald, 1994, str. 14).

V zadnjih desetletjih se je pojavilo ogromno empirične literature o trgovinskih učinkih ekonomskega integriranja, predvsem zaradi velikega porasta regionalnih sporazumov po celem svetu.

Kokko et al. (2005, str. 44-45) podrobneje predstavljajo prispevke nekaterih avtorjev zadnjih empiričnih študij. Večino jih lahko razdelimo v dve skupini. Odvisno od uporabljene metodologije ločimo model izračuna splošnega ravnotežja in model gravitacije. Eno prvih analiz opravi Aitken (1973). Z uporabo modela gravitacije analizira bilateralne tržne tokove za Evropsko skupnost in EFTA. Z izračunom transportnih stroškov, prihodkov trgovinskih partnerjev in ustanovitvenih stroškov je ugotovil, da obe, tako Evropska skupnost kot EFTA, kažeta nastanek dodatnega obsega trgovine, vendar so bili učinki v Evropski skupnosti bistveno večji kot v EFTA. Obe sta v tistem času kazali tudi skupne učinke preusmerjanja trgovine. Podobno sta ugotovila tudi Bayoumi in Eichengreen (1995), da Evropska skupnost in EFTA kažeta učinke nastajanja trgovine med državami članicami. Dodatno sta ugotovila, da je trgovina med njimi padla za 17 % v obdobju od leta 1959 do leta 1964. Nadaljnje sta ocenila, da je trgovina med Evropsko skupnostjo in ostalim svetom za 1,7 % letno nižja od ocenjene po modelu gravitacije, kar kaže na učinek preusmerjanja trgovine Evropske skupnosti do ostalega sveta.

Podobno tudi Balassa (1975) preučuje preusmerjanje in ustvarjanje trgovine, vendar ugotovi, da so učinki obeh pozitivni. Ocenil, da so bili prihodki v Evropski skupnosti za 0,4 milijard dolarjev letno večji od stroškov preusmerjanja trgovine. Vse to dokazuje, da je bilo za tisto obdobje značilno preusmerjanje trgovine.

V nasprotju s tem se zdi, da je bila prva širitev Evropske skupnosti bolj v znamenju ustvarjanja trgovine. Po pristopu Danske, Irske in Velike Britanije je trgovina med Evropsko skupnostjo in temi državami začela upadati. Bayoumi in Eichengreen (1995) sta to označila kot dejstvo, da pridružitve Evropski skupnosti ne prinaša neposrednih koristi za nove članice. Glede na njune izračune je bilo med 60 % in 90 % poznejše rasti trgovine med novimi in starimi članicami posledica ustvarjanja trgovine. Druga širitev je kazala velike učinke ustvarjanja trgovine s pospešeno sočasno ekonomsko liberalizacijo v novih državah (Grčija,

Portugalska in Španija). Glede na Bayoumija in Eichengreena je bilo v Grčiji skoraj tri četrtine povečanja trgovine posledica ustvarjanja trgovine. V Španiji in na Portugalskem je bil velik delež povečanja trgovine posledica povečanja trgovine ravno med tema dvema državama. Študije, ki bi opazovale preusmerjanje trgovine, so bile v tem obdobju redke.

Krueger (1999) kaže na to, da je EU povečala tako trgovino znotraj regije kot tudi trgovino med članicami EU in ostalimi državami v obdobju od 1987 do 1997. Podobno Cernat (2001) sklepa, da ima EU močan pozitiven vpliv na trgovino med državami članicami kot tudi na trgovino z drugimi državami v obdobju od 1994 do 1998. Vendar te študije ne kažejo nobenega znaka o preusmerjanju trgovine. Preusmerjanje trgovine, ki se je pojavilo, je bilo verjetno zasenčeno z naraščanjem uvoznega povpraševanja, povezanega z rastjo.

Gledano v daljšem časovnem obdobju so Kandogan (2005) in Adams et al. (2003) pripravili primerjalno sliko učinkov integracije EU. Kandogan ugotavlja, da je večina trgovinskih sporazumov ustvarjala trgovino tako za EU kot za njene partnerice v trgovinskih sporazumih. Adams et al. dokazuje, da je bil neto učinek EU verjetno preusmerjanje trgovine. Obe študiji se sklicujeta na različne metodologije, ampak velika razlika v zaključkih kaže na to, da ostaja še veliko dela, da bi prišli do skupnega dogovora o učinkih ekonomskih integracij (Kokko et al., 2005, str. 45-47).

V empirični analizi za Slovenijo Ferk et al. (2005, str. 16-17) ugotavljajo, da podatki o menjavi Slovenije z EU v letu 2004 kažejo, da se je po vstopu relativno hitreje krepila rast izvoza v stare članice EU (predvsem v Francijo in Italijo) v primerjavi z izvozom v nove članice EU. Povečal se je izvoz v nekatere države, ki v preteklosti niso bile tradicionalne trgovinske partnerice (Grčija, Belgija, Danska, Irska, Švedska, Portugalska), kar je verjetno posledica polnopravnega članstva Slovenije v EU. Počasnejša rast izvoza je bila na Poljsko, Slovaško in baltske države.

Ugotavljajo, da je tudi na uvozni strani po vstopu prišlo do krepitve stopenj rasti. Med opaznejšimi neposrednimi učinki vstopa v EU, ki so vplivali na dinamiko uvoza, sta predvsem visoka rast uvoza iz Rusije in odlaganje uvoza blaga iz držav EU25 do vstopa Slovenije v EU zaradi likvidnostno ugodnejših pravil plačila davka na dodano vrednost, kar je prispevalo k povečanju uvoza iz EU25 po vstopu. Na hitrejšo rast skupnega uvoza po vstopu je močno vplivala tudi rast domače potrošnje in izvoza v tem obdobju.

2 SLOVENIJA IN EU

Slovenija je postala samostojna država leta 1991 z odcepitvijo od Jugoslavije, ki je razpadla zaradi številnih političnih in ekonomskih razlogov, sporov, napetosti in konfliktov. Tranzicija za Slovenijo je tako potekala v treh fazah. V prvi fazi je to pomenilo spremembo iz

socialistične v tržno ekonomijo, drugič, spremembo iz regionalne v državno ekonomijo, in tretjič, postati del EU.

2.1 VSTOP SLOVENIJE V EU

Za Slovenijo je bila od razglasitve samostojnosti leta 1991 prednostna naloga vključitev v Evropsko unijo. Leto pozneje je zaprosila za sklenitev evropskega sporazuma in za podporo pri prestrukturiranju in konsolidaciji slovenskega gospodarstva. Ko je leta 1993 začel veljati sporazum o gospodarskem sodelovanju z Evropsko unijo, je slovenska vlada zaprosila za začetek pogajanj o sklenitvi evropskega sporazuma. Sporazum je bil podpisan 10. junija 1996, ko je Vlada RS formalno zaprosila za članstvo v Uniji. Maja 1997 je Slovenija sprejela izhodišča strategije pristopa k EU, v katerih je potrdila željo, da bi postala njena polnopravna članica. V vmesnem obdobju je medsebojna gospodarska vprašanja urejal začasni sporazum o trgovini in zadevah v zvezi s trgovino, ki sta ga Slovenija in Unija podpisali 11. novembra 1996 in velja od 1. januarja 1997. Z njim je začel veljati trgovinski del sporazuma o pridružitvi, ki določa območje proste trgovine med Slovenijo in petnajsterico. S tem datumom je Slovenija začela zniževati carinske stopnje za uvoz industrijskih izdelkov iz EU, medtem ko je EU sprostila večino uvoza industrijskih izdelkov iz Slovenije že v Sporazumu o gospodarskem sodelovanju. 16. junija 1997 je Evropska komisija predstavila mnenje o državah kandidatkah za vstop v EU. Ker je bilo mnenje o Sloveniji ugodno, je bila decembra 1997 uvrščena v prvi krog držav za začetek pogajanj, ki so se 31. marca 1998 tudi uradno začela. S 1. 2. 1999 Evropski sporazum o pridružitvi med Slovenijo in EU stopi v veljavo. Leta 2001 sledi popolna sprostitev trgovine, razen s kmetijskimi in živilskimi proizvodi. 13. 12. 2002 so zaključena pogajanja za vstop v Evropsko unijo. V Sloveniji je marca 2003 izveden referendum o vstopu v EU, aprila pa je bila podpisana pristopna pogodba. S 1. 5. 2004 je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije in temu je sledila popolna sprostitev trgovine, tudi s kmetijskimi in živilskimi proizvodi (Kumar, 2004, str. 189-190).

Z vstopom je Slovenija računala na politične, varnostne in ekonomske koristi od sodelovanja v procesu vseevropske integracije. Gospodarstvo Slovenije je po vključitvi v EU vse bolj izpostavljeno učinkom skupnega evropskega trga. Lahko bi povečalo obseg mednarodne menjave in gospodarsko rast. Vendar pa je bila raven zunanjetrgovinske zaščite dokaj nizka že pred vstopom v EU, kar pomeni, da je bil večji del koristi od zunanjetrgovinske liberalizacije in stroškov prilagajanja novemu povpraševanju že izčrpan. Po deležu izvoza in uvoza se je lahko primerjala z državami članicami EU, iz česar sledi, da ni bilo moč pričakovati dramatičnih sprememb v odstotku menjave z EU. Večina geografskega prestrukturiranja zunanje trgovine je bila opravljena že takoj po izgubi jugoslovanskega trga. Z dolgoročnimi koristmi bi si Slovenija tako lahko zagotovila trajno gospodarsko rast in zaposlenost. Vstop na skupni evropski trg je za Slovenijo priložnost za hitrejše prestrukturiranje in razvojno dohitevanje bolj razvitih evropskih držav (Strategija Republike Slovenije za vključitev v EU, 1998).

2.2 NEKAJ PRIMERJALNIH EKONOMSKIH KAZALNIKOV USPEŠNOSTI SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

V nadaljevanju je predstavljeno gibanje stopnje rasti bruto domačega proizvoda in stopnje inflacije, dveh meril, po katerih se ocenjuje makroekonomske dosežke gospodarstva.

2.2.1 Bruto domači proizvod

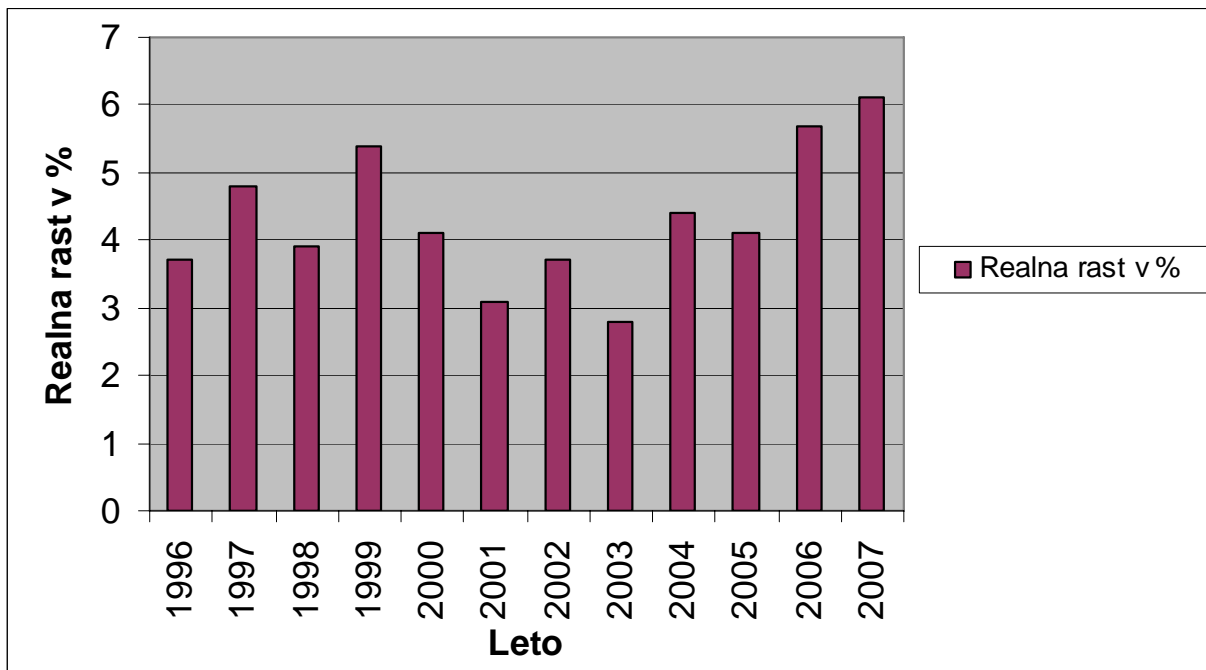
Bruto domači proizvod je osnovno merilo ekonomske aktivnosti in meri velikost gospodarstva. Bruto domači proizvod je vrednost vseh končnih dobrin in storitev, ki so proizvedene v gospodarstvu v določenem časovnem razdobju (Senjur, 1995, str. 6). Zaradi različne velikosti držav nam podatek o višini bruto domačega proizvoda ne omogoča mednarodnih primerjav, zato primerjamo bruto domači proizvod na prebivalca, ki nam odraža življenjski standard prebivalcev.

Kot vidimo na sliki 2, je bila stopnja gospodarske rasti v Sloveniji v letu 1997 4,8 %, leta 1998 pa 3,9 %. Glavna vzpodbuda gospodarske aktivnosti je bilo ugodno izvozno povpraševanje. V letu 1999 je bil glavni dejavnik gospodarske rasti domače povpraševanje. Bruto domači proizvod se je povečal za 5,4 %. Gospodarska rast je bila v letu 2000 zopet razmeroma visoka, saj je BDP porasel za 4,1 %. V Letnem poročilu Banke Slovenije (2000, str. 14) ugotavljajo, da je industrijska proizvodnja rasla nadpovprečno. Rast BDP se je v letu 2001 precej umirila in je znašala 3,1 %. Zmerna gospodarska rast se je nadaljevala tudi v letu 2002, ko se je realni BDP povečal za 3,7 % in tudi v letu 2003 ko se je povečal le za 2,8 %. Gospodarska rast se je v letu 2004 zopet povečala, BDP je porasel za 4,4 %, vzrok pa je, kot piše v Letnem poročilu Banke Slovenije (2004, str. 12), postopna krepitev rasti domačega povpraševanja. V letu 2005 je bila s 4,1 % gospodarska rast zopet nekoliko nižja od prejšnjega leta. V letu 2006 se je rast pospešila in dosegla s 5,7 % najvišjo vrednost po letu 1999. K temu je bistveno prispevalo večje domače povpraševanje in rast investicij (Letno poročilo Banke Slovenije, 2006, str. 12).

Povečanje bruto domačega proizvoda v Sloveniji je bilo v letu 2007 največje v zadnjih 17 letih. Realno se je povečal za 6,1 %. K povečanju so največ prispevali izvoz in visoke naložbe. Že četrto leto zapored je gospodarsko rast najbolj povečal izvoz. V letu 2007 ga je bilo realno za 13 % več kot v letu 2006, kar je k gospodarski rasti prispevalo 8,8 odstotne točke. Naložbe v osnovna sredstva pa so se v letu 2007 povečale za 17,2 % (Popit, 2008, str. 3).

Slovenija beleži pozitivno gospodarsko rast, ki se giblje med tremi in šestimi odstotki in je višja od povprečja EU. Tako lahko sklepam, da bo ob nadaljevanju takšnega trenda tudi v prihodnje Slovenija dohitela povprečje EU.

Slika 2: Realne letne stopnje rasti BDP-ja za Slovenijo od leta 1996 do leta 2007 (v %)

Vir: Priloga tabela 2.

Bruto domači proizvod (BDP) in bruto domači proizvod na prebivalca (BDP/p) sta med glavnimi pokazatelji ekonomske, prostorske in časovne mednarodne primerjave. Za lažjo mednarodno primerjavo je bil BDP preračunan v evro (do leta 1998 v ECU) s pomočjo uradnih menjalnih razmerij. Vendar menjalno razmerje ne pokaže nujno dejanske kupne moči posamezne nacionalne valute. Z namenom, da bi odpravili cenovne razlike, se izračuna pariteta kupne moči (angl. PPP – Purchasing Power Parity), ki se uporablja kot konverzijski faktor. Pariteta kupne moči se smatra kot menjalni tečaj, s pomočjo katerega se potem preračuna nacionalne valute v standarde kupne moči (angl. PPS – Purchasing Power Standards). Standardi kupne moči tako pokažejo razmerja cen blaga in storitev med državami v enotni valuti. Tako dobimo BDP, ki ga lahko primerjamo med državami.

Tabela 2 predstavlja tako izražen BDP, v prvem delu za države članice EU15 in EU25, v drugem delu za nekatere posamezne države, stare članice EU, v tretjem delu pa za nove članice EU. Kot lahko opazimo, se BDP na prebivalca (izražen v PPS) v EU kot celoti v primerjavi z EU15 v obdobju od 1997 do 2006 nenehno povečuje. Enako velja tudi za države članice, vključno s Slovenijo. Slovenija se počasi približuje povprečni ravni BDP EU15, vendar zaenkrat še krepko zaostaja za njim. V zadnjih letih je dosegla skoraj 80 % omenjene vrednosti. Od novih članic tako zaostaja le za Ciprom. Izjeme so Italija, ki ji ta kazalnik v primerjavi z EU15 pada že od leta 1999, Nemčija, kateri pada že vse od leta 1997 in se je začel dvigovati v letu 2005. Prav tako pada v Franciji že od leta 1999. Avstriji se je kazalnik

zmanjšal v letih 2001 in 2002. Cipru se je leta 2003 zmanjšal v primerjavi s prejšnjim letom. Malti je kazalnik padel kar trikrat, in sicer v letih 2001, 2003 in 2004. Seveda je pri vsem tem treba poudariti, da so podatki izraženi v tržnih cenah in ne stalnih. Sprememba vrednosti BDP je tako lahko posledica spremembe rasti cen ali pa spremembe fizične rasti proizvodnje.

Tabela 2: Bruto domači proizvod na prebivalca (BDP/p) po tržnih cenah (v PPS) od leta 1997 do leta 2006. EU15 = 100

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU25	91,49	91,33	90,82	90,95	91,23	91,49	91,98	91,90	92,13	92,78
EU15	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Avstrija	112,77	112,24	113,53	114,48	111,40	109,79	110,55	111,74	112,99	114,83
Nemčija	105,85	104,59	103,38	101,81	100,44	99,57	99,58	99,60	101,18	101,52
Španija	79,26	81,12	84,06	84,16	85,09	87,23	89,45	89,47	90,94	91,25
Francija	103,72	104,08	103,38	103,17	103,95	102,55	102,53	100,81	100,39	100,76
Italija	103,72	104,59	103,38	103,17	102,19	100,85	98,73	97,17	94,88	92,40
VB	101,60	102,04	101,45	101,81	103,51	106,38	107,17	107,69	107,48	106,08
Češka	61,70	59,69	58,94	57,92	59,21	60,85	62,03	64,37	67,32	70,72
Ciper	71,28	72,45	72,95	73,76	75,88	75,32	73,42	76,11	76,77	83,27
Estonija	34,57	35,71	35,27	37,10	38,60	41,28	44,30	46,96	52,76	60,46
Latvija	29,26	30,10	30,92	32,13	33,77	35,32	37,55	39,27	43,31	49,81
Litva	33,51	35,20	33,82	34,84	36,84	38,30	41,35	43,72	48,03	51,33
Madžarska	45,21	46,43	46,86	47,96	50,88	53,19	54,43	55,06	56,30	58,17
Malta	:	70,92	70,53	71,49	67,98	68,94	67,09	63,97	63,78	67,30
Poljska	39,89	40,82	41,55	42,53	42,11	42,55	43,04	44,94	46,06	47,15
Slovenija	64,36	65,31	67,15	66,06	67,54	68,09	69,62	72,47	73,62	79,09
Slovaška	42,02	42,86	42,51	42,99	44,30	46,81	47,68	48,58	50,79	56,65

Vir: Eurostat Yearbook, 2007, str. 152, tabela 6.1., Eurostat Yearbook, 2008, str. 99, tabela 1.1., lastni izračuni.

V tabeli 3 so izražene letne stopnje rasti BDP na prebivalca (v PPS), ki so razdeljene na dva dela. Prvi del predstavljajo države članice EU15 in EU25. Drugi del predstavljajo posamezne države, nove članice EU. Kot je razvidno iz tabele, se je BDP na prebivalca (izražen v PPS) v EU25 v povprečju povečal za 3,8 % v celotnem obdobju od leta 1999 do leta 2006. V EU15 se je BDP na prebivalca v obdobju od leta 1999 do leta 2003 povečal v povprečju za 3,4 %, v obdobju po vstopu v EU, od leta 2004 do leta 2006, pa za 3,5 %. Vsem novim članicam se je letna stopnja rasti BDP na prebivalca (v PPS), po vstopu v EU leta 2004 v povprečju dvignila. Največ se je povečala letna stopnja rasti Estoniji, in sicer se je v obdobju od leta 1999 do leta 2003 povečala za povprečno 9,5 %, v obdobju po vstopu pa za povprečno 14,9 %. Poleg Estonije najhitrejšo rast po vstopu v EU beležita še Latvija in Ciper. V Sloveniji se je letna stopnja rasti prav tako precej dvignila. V obdobju od leta 1999 do leta 2003 je znašala v povprečju 4,4 %, po vstopu v EU v obdobju od leta 2004 do leta 2006 pa je letna stopnja rasti znašala v povprečju 8,1 %. Izjema je le Madžarska, ki je imela v obdobju pred vstopom, od leta 1999 do leta 2003, letno stopnjo rasti v povprečju 7,4 %, po vstopu v EU, v obdobju od leta 2004 do leta 2006, pa je letna stopnja rasti znašala v povprečju 5,9 %.

Tabela 3: Letne stopnje rasti bruto domačega proizvoda na prebivalca (BDP/p) po tržnih cenah (v PPS), ter povprečne letne stopnje rasti BDP/p v obdobju od leta 1999 do leta 2003, ter v obdobju od leta 2004 do leta 2006 (v %)

	00 / 99	01 / 00	02 / 01	03 / 02	04 / 03	05 / 04	06 / 05	99-03	04-06
EU25	6,91	3,48	3,37	1,40	4,13	3,08	4,27	3,79	3,83
EU15	6,76	3,17	3,07	0,85	4,22	2,83	3,54	3,46	3,53
Češka	4,92	5,47	5,93	2,80	8,16	7,55	8,77	4,78	8,16
Ciper	7,95	6,13	2,31	-1,69	8,05	3,72	12,31	3,67	8,03
Estonija	12,33	7,32	10,23	8,25	10,48	15,52	18,66	9,53	14,88
Latvija	10,94	8,45	7,79	7,23	8,99	13,40	19,09	8,60	13,83
Litva	10,00	9,09	7,14	8,89	10,20	12,96	10,66	8,78	11,27
Madžarska	9,28	9,43	7,76	3,20	5,43	5,15	6,99	7,42	5,86
Malta	8,22	-1,90	4,52	-1,85	-0,63	2,53	9,26	2,25	3,72
Poljska	9,30	2,13	4,17	2,00	8,82	5,41	5,98	4,40	6,74
Slovenija	5,04	5,48	3,90	3,13	8,48	4,47	11,23	4,38	8,06
Slovaška	7,95	6,32	8,91	2,73	6,19	7,50	15,50	6,48	9,73

Vir: Eurostat Yearbook, 2007, str. 152, tabela 6.1., Eurostat Yearbook, 2008, str. 99, tabela 1.1., lastni izračuni.

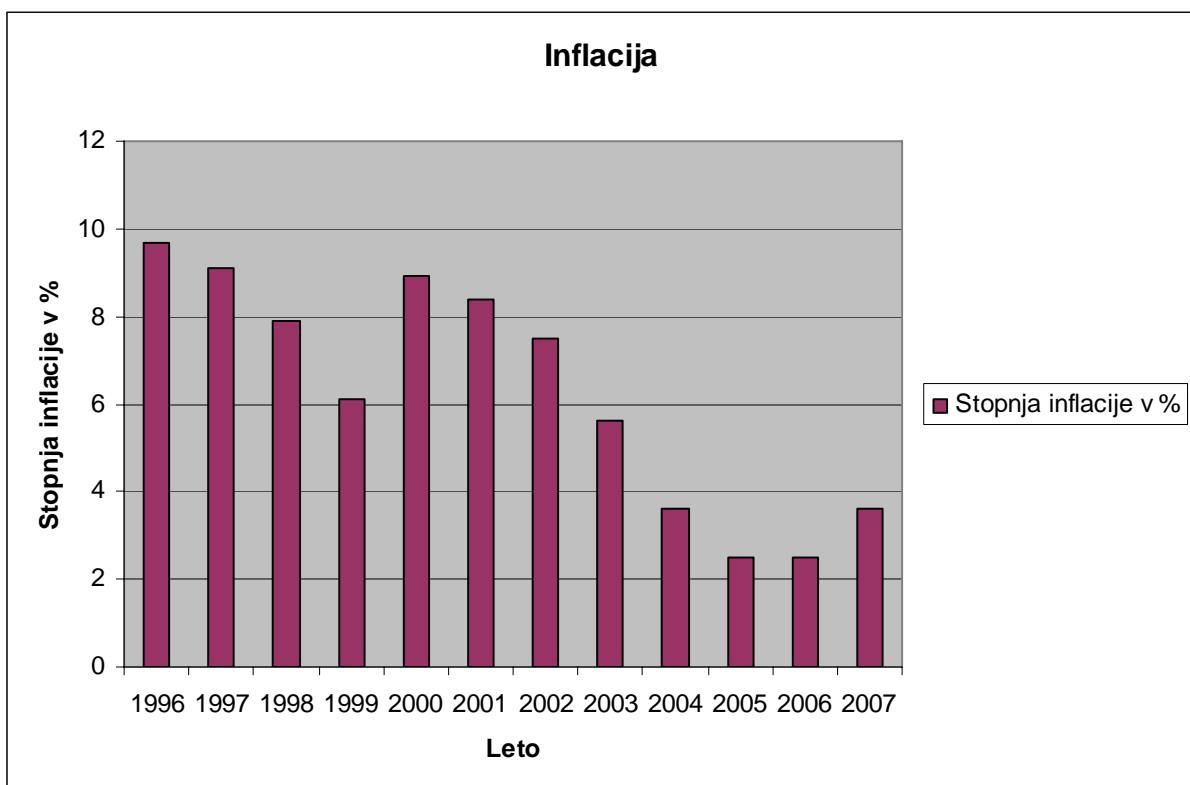
2.2.2 Stopnja inflacije

Poleg BDP je inflacija pomembna ekonomska kategorija. Z BDP je inflacija običajno pozitivno povezana, in sicer višja kot je raven proizvoda, višja je stopnja inflacije. V okviru dinamičnega prilagajanja inflacije in proizvoda pa včasih v praksi pride tudi do pojava, ko se inflacija viša, proizvod pa pada ali se vsaj ne večja. Ta pojav se imenuje stagflacija (Senjur, 1995, str. 478).

Do leta 1998 se je inflacija v Sloveniji merila z indeksom maloprodajnih cen. Zaradi prevzema merila držav EU pa je postal uradno in mednarodno primerljivo splošno merilo inflacije indeks cen življenjskih potrebščin (Letno poročilo Banke Slovenije, 1998, str. 14). Ena glavnih značilnosti tega leta je tudi pomembno znižanje inflacije, in sicer od 9,1 % na 7,9 %. Pod vplivom ugodnih dejavnikov v mednarodnem okolju in predvsem deflaciji cen proizvajalcev v razvitih državah se je v prvi polovici leta 1999 inflacija relativno hitro zniževala. Nato pa je sledil inflacijski »šok« ob uvedbi davka na dodano vrednost, vendar so njegovi učinki na inflacijo hitro oslabei (Letno poročilo Banke Slovenije, 1999, str. 19). Inflacija se je v tem letu znižala na 6,1 %. Po daljšem obdobju zniževanja inflacije je v letu 2000 spremenila smer in narasla na 8,9 %. Ta preobrat pripisujejo predvsem dogajanju v mednarodnem okolju, in sicer visoki rasti cen nafte na svetovnih trgih. V letu 2001 se je rast uvoznih cen začela postopoma umirjati. Inflacija se je počasi začela zniževati. Med tujimi

dejavniki pomembno vlogo igra tudi nizek tečaj dolarja. Inflacijski pritiski so naraščali še zaradi fiskalne politike in politike nadzorovanih cen (Letno poročilo Banke Slovenije, 2001, str. 13). V letu 2003 inflacija pade na 5,6 %. S politiko rasti nadzorovanih cen je vlada omejila rast stroškov v nadzorovanih sektorjih, kar je pomembno vplivalo na nižjo inflacijo. Dezinflacijski trend se je tako nadaljeval tudi v letu 2004, saj se je povprečna letna stopnja inflacije znižala kar za 2 odstotni točki in je znašala 3,6 %. Na to so pomembno vplivali strukturni dejavniki, povezani z vstopom Slovenije v EU (Letno poročilo Banke Slovenije, 2004, str. 15). Leta 2005 je Slovenija prvič izpolnila maastrihtski inflacijski kriterij, ko je povprečna letna inflacija znašala 2,5 %, točno na ravni referenčne vrednosti. Ta referenca znaša 1,5 odstotne točke več kakor povprečje treh držav članic EU z najboljšimi doseženimi rezultati glede stabilnosti cen. Povprečna inflacija je v letu 2006 znašala 2,5 % in je tako ostala nespremenjena glede na leto 2005. To je omogočalo nepretrgano izpolnjevanje maastrihtskega kriterija in kazalo na makroekonomsko usposobljenost vstopa Slovenije v evro območje. V Letnem poročilu Banke Slovenije 2007 (str. 18) ugotavljajo, da je bila v letu 2007 relativno visoka povprečna letna inflacija, ko je znašala 3,6 %, posledica ponudbenih šokov, ki odražajo razmere v globalnem gospodarstvu (podražitve hrane, nafte in drugih surovin) ter notranjih makroekonomskih dejavnikov.

Slika 3: Povprečna letna stopnja inflacije Slovenije od leta 1996 do leta 2007 (v %)

Vir: Eurostat Yearbook, 2008, str. 137, tabela 1.12.

Tabela 4 predstavlja povprečno letno stopnjo inflacije za države EU. Kot lahko opazimo, se je inflacija v EU kot celoti zniževala v obdobju od 1997 do 1999, od leta 2000 do 2006 pa se giblje med 1,9 % in 2,2 %. Slovenija se je v zadnjih letih počasi približala povprečni letni stopnji inflacije EU, kar je bil tudi eden izmed pogojev za sprejem v EMU. Stare članice imajo v povprečju nizko povprečno letno stopnjo inflacije; kot lahko vidimo, je izjema Španija, ki ima od leta 2000 dalje, z izjemo leta 2001, povprečno letno stopnjo inflacije nad 3 %. Medtem pa novim članicam inflacija še zelo niha. V letu 2006 sta najvišjo stopnjo inflacije zabeležili Latvija in Estonija.

Tabela 4: Povprečna letna stopnja inflacije od leta 1997 do leta 2006 (v %)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU27	1,7	1,3	1,2	1,9	2,2	2,1	2,0	2,0	2,2	2,2
Avstrija	1,2	0,8	0,5	2,0	2,3	1,7	1,3	2,0	2,1	1,7
Nemčija	1,5	0,6	0,6	1,4	1,9	1,4	1,0	1,8	1,9	1,8
Španija	1,9	1,8	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	3,6
Francija	1,3	0,7	0,6	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	1,9	1,9
Italija	1,9	2,0	1,7	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2	2,2
VB	1,8	1,6	1,3	0,8	1,2	1,3	1,4	1,3	2,1	2,3
Češka	8,0	9,7	1,8	3,9	4,5	1,4	-0,1	2,6	1,6	2,1
Ciper	3,3	2,3	1,1	4,9	2,0	2,8	4,0	1,9	2,0	2,2
Estonija	9,3	8,8	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0	4,1	4,4
Latvija	8,1	4,3	2,1	2,6	2,5	2,0	2,9	6,2	6,9	6,6
Litva	10,3	5,4	1,5	1,1	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8
Madžarska	18,5	14,2	10,0	10,0	9,1	5,2	4,7	6,8	3,5	4,0
Malta	3,9	3,7	2,3	3,0	2,5	2,6	1,9	2,7	2,5	2,6
Poljska	15,0	11,8	7,2	10,1	5,3	1,9	0,7	3,6	2,2	1,3
Slovenija	9,1	7,9	6,1	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5	2,5
Slovaška	6,0	6,7	10,4	12,2	7,2	3,5	8,4	7,5	2,8	4,3

Vir: Eurostat Yearbook, 2008, str. 137, tabela 1.12.

2.3 REGIONALNA STRUKTURA SLOVENSKE BLAGOVNE MENJAVE

Regionalno strukturo slovenske blagovne menjave za obdobje od leta 2002 do leta 2006 bom proučevala ločeno po vrednostih izvoza in uvoza. Izvoz blaga po skupinah držav za opazovano obdobje je razviden iz tabele 5. Iz tabele lahko razberemo, da je izvoz slovenskega gospodarstva podrobneje razdeljen na države članice EU15, EU25, EFTA, države nekdanje Jugoslavije, druge evropske ter neevropske države.

V tabeli 5 lahko opazimo, da je Slovenija v opazovanem obdobju največ blaga izvozila v podskupino držav članic EU. Tako je Slovenija v obdobju od leta 2000 do leta 2003 izvozila v povprečju 60 % celotnega izvoza v države članice EU15. V tem obdobju je izvoz Slovenije v države članice EU15 počasi upadal. Po vstopu v EU od leta 2004 do leta 2006 je izvozila v

povprečju 68 % celotnega izvoza v države članice EU25 in iz leta v leto narašča. Vrednosti izvoza v podskupine držav EFTA v celotnem obdobju od leta 2000 do leta 2006 ostajajo na nekaj več kot 1 %. Najpomembnejša ekonomska skupina držav po vrednosti celotnega izvoza Slovenije je tako EU.

Pomemben zunanji trgovinski partner Slovenije so še vedno države nekdanje Jugoslavije, ki kljub nihanju dosegajo v povprečju 17 % celotnega izvoza v obdobju od leta 2000 do leta 2006.

Zanimiv je tudi podatek, da se je v letu 2003 bistveno povečal delež izvoza v druge evropske države, ki so potem v letu 2004 nekatere postale del EU. To tudi razloži upad deleža izvoza v druge evropske države v obdobju od leta 2004 do leta 2006. Prav tako v letu 2003 upada izvoz v druge neevropske države.

Tabela 5: Struktura izvoza Slovenije po ekonomskih skupinah držav v obdobju od leta 2000 do leta 2006 (v %)

	IZVOZ V %						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU15	63,9	62,2	59,3	58,4	58,0	59,3	59,1
EU25	71,3	69,6	67,3	66,9	67,0	67,9	70,0
EFTA	1,4	1,3	1,9	1,6	1,3	1,5	1,2
Drž. nek. Jugosl.	15,7	16,9	17,8	17,4	17,6	17,2	16,3
Druge evro. drž.	3,2	4,4	4,6	14,1	6,1	6,3	6,8
Druge neevro. drž.	15,9	15,2	16,3	8,5	8,4	7,2	7,3

Vir: Priloga tabela 4, priloga tabela 8 in lastni izračuni.

Slovenski blagovni uvoz po ekonomskih skupinah držav za obdobje od leta 2000 do leta 2006 je razviden iz tabele 6. Iz tabele je razvidno, da je uvoz slovenskega gospodarstva podrobneje razdeljen na države članice EU15, EU25, EFTA, države nekdanje Jugoslavije, druge evropske ter neevropske države.

Uvoz Slovenije iz EU15 je predstavljal v povprečju 67 % celotnega uvoza v obdobju od leta 2000 do leta 2003. V tem obdobju ni opaziti večjih sprememb. Po vstopu v EU, v obdobju od leta 2004 do leta 2006, je uvoz iz držav članic EU25 znašal v povprečju 81 %, vendar je iz leta v leto nižji. Vrednosti uvoza iz držav EFTA se ne spreminja bistveno. Nekoliko nižji delež uvoza je bil zabeležen v letu 2003, vendar se je leta 2004 povečal. Tudi na uvozni strani je tako najpomembnejša ekonomska skupina držav po vrednosti celotnega uvoza Slovenije EU.

Ne tako pomemben zunanjetrgovinski partner Slovenije so države nekdanje Jugoslavije, ki so po uvozu predstavljale v povprečju 6 % celotnega uvoza Slovenije v opazovanem obdobju. Delež uvoza je v zadnjih letih zapet začel naraščati.

Uvoz iz drugih evropskih držav je stabilen in ostaja na ravni 3 %, izjema je le leto 2003, ko je delež uvoza bistveno narasel. Pri uvozu iz drugih neevropskih držav je v letu 2003 opaziti znaten upad celotnega uvoza Slovenije, ki po letu 2004 ostaja na povprečni ravni 7 %.

Tabela 6: Struktura uvoza Slovenije po ekonomskih skupinah držav v obdobju od leta 2000 do leta 2006 (v %)

	UVOZ V %						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU15	67,8	67,6	68,0	67,3	73,3	71,8	71,3
EU25	75,9	76,1	76,3	75,6	82,3	80,9	80,3
EFTA	2,1	1,7	1,8	2,6	1,7	1,4	1,5
Drž. nek. Jugosl.	5,9	5,3	5,0	5,1	5,7	6,5	7,4
Druge evro. drž.	2,5	3,1	2,6	11,7	3,2	3,4	3,2
Druge neevro. drž.	21,7	22,3	22,7	6,3	7,1	7,7	7,8

Vir: Priloga tabela 5, priloga tabela 8 in lastni izračuni.

3 UČINKI INTEGRACIJE V EU ZA SLOVENIJO

Slovenija je 1. maja 2004 postala polnopravna članica Evropske unije. Z vstopom se za večino gospodarskih subjektov razmere niso dramatično spremenile (Ferk et al., 2005, str. 9). Večina geografskega prestrukturiranja zunanje trgovine je bila namreč opravljena že po izgubi jugoslovanskega trga v prvi polovici devetdesetih let.

3.1 ANALIZA UČINKOV VSTOPA V EU

Učinke vstopa v EU na gospodarska gibanja lahko razdelimo na neposredne in posredne. Značilnost obeh je, da se močno prepletajo z učinki drugih dejavnikov gospodarskih gibanj, zato je njihov vpliv dostikrat težko izločiti in ustrezno kvalificirati.

Ferk et al. (2005, str. 9) so mnenja, da so med neposrednimi učinki najpomembnejši trije: sprememba zunanjetrgovinskega režima, vstop v mehanizem deviznih tečajev ERM II, pozneje EMU, in javnofinančne posledice. Prevzem skupne trgovinske politike EU je vplival na regionalno strukturo zunanjetrgovinske menjave, na obseg menjave s kmetijskimi

proizvodi, na cene hrane in na znižanje carinskih prihodkov v proračunu. Z odpravo carinskih formalnosti je poenostavil tudi pogoje poslovanja. Učinki zaradi odprave carinske zaščite so bili vidni predvsem v upadu proizvodnje živilsko-predelovalne industrije. Spremembe v denarni in tečajni politiki so nastale z vstopom v ERM II. Vpliv vstopa se je odrazil v stabilizaciji tečaja in ugodnem vplivu na inflacijo. Na obseg javnofinančnih prihodkov in odhodkov so vplivale spremembe pri obveznosti vplačevanja in črpanja sredstev iz evropskega proračuna.

Med posredne učinke vstopa v EU štejemo predvsem spremembe v strukturi predelovalnih dejavnosti in reformo nacionalne kmetijske politike, harmonizacijo trošarin na tobačne izdelke, ki je vplivala na dinamiko gibanja cen ter na strukturo in dinamiko zaposlovanja v javnem sektorju. Pomembna je tudi liberalizacija trgovine z EU in postopno odpravljanje kapitalskih omejitev. Med posredne učinke lahko štejemo tudi zniževanje obrestnih mer, ki je bilo sicer vezano na pričakovani vstop v ERM II in je spodbudilo kreditno aktivnost bank ter posledično rast domače potrošnje (Ferk et al., 2005, str. 9).

Podatki o regionalni razčlenitvi blagovne menjave Slovenije kažejo, da se je po vstopu v EU relativno hitreje krepila rast uvoza v primerjavi z izvozom. Razlika se iz leta v leto povečuje. Podatki (v prilogi v tabeli 6) kažejo, da je bil v letu 2003 uvoz iz EU večji od izvoza za 1700 mio EUR, v letu 2007 se je ta razlika skoraj podvojila. Slovenija glavnino blagovne menjave, po vrednostih uvoza in tudi izvoza, opravi z naslednjimi najpomembnejšimi državami partnericami: Nemčijo, Italijo, Avstrijo, Francijo ter Hrvaško, kar je razvidno tudi iz tabele 7 in tabele 8.

V tabeli 7 vidimo, da je prva in najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica Slovenije v izvozu Nemčija. Vendar strukturni odstotek Nemčije v slovenskem izvozu v opazovanem obdobju počasi upada in dosega v povprečju 25 % delež slovenskega izvoza v obdobju od leta 2001 do leta 2003. Po vstopu Slovenije v EU, v obdobju od leta 2004 do leta 2007, dosega v povprečju 21 % delež slovenskega izvoza.

Poleg Nemčije so med najpomembnejšimi zunanjetrgovinskimi partnericami pri blagovnem izvozu še 3 države članice EU, in sicer Italija, Avstrija, in Francija.

Strukturni odstotek Italije v slovenskem izvozu je v celotnem obdobju dokaj stabilen, saj niha v zelo ozkem razponu, višji pa je v obdobju po vstopu Slovenije v EU. V opazovanem obdobju od leta 2001 do leta 2003 predstavlja v povprečju 12,6 %, v obdobju od leta 2004 do leta 2007 pa 13,3 % celotnega izvoza Slovenije.

Pomemben strukturni odstotek celotnega slovenskega izvoza ima tudi Avstrija. Trend naraščanja strukturnega odstotka Avstrije je bil v obdobju od leta 2002 do leta 2006. V opazovanem obdobju od leta 2001 do leta 2003 predstavlja v povprečju 7,3 % celotnega

izvoza Slovenija, medtem ko v obdobju od leta 2004 do leta 2007 naraste na povprečno 8,3 % celotnega izvoza Slovenije.

Tabela 7: Strukturni odstotki najpomembnejših zunanjetrgovinskih partneric Slovenije pri izvozu blaga v obdobju od leta 2001 do leta 2007, ter povprečni strukturni odstotki

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	01-03	04-07
Avstrija	7,5	7,1	7,3	7,6	8,4	9,3	7,8	7,3	8,3
Belgija	1,1	0,9	0,8	1,1	1,1	1,1	1,0	0,9	1,1
Češka	1,8	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	2,5	1,8	2,3
Danska	0,9	0,8	0,9	1,0	1,0	1,1	1,0	0,9	1,0
Estonija	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finska	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Francija	6,8	6,7	5,7	6,5	8,5	6,9	6,5	6,4	7,1
Grčija	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
Irska	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Italija	12,5	12,1	13,1	13,2	13,2	13,7	13,2	12,6	13,3
Latvija	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Litva	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Luksemburg	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,3
Madžarska	1,7	1,8	2,0	2,0	2,0	1,7	3,3	1,8	2,2
Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nemčija	26,2	24,8	23,1	21,9	20,8	21,1	18,8	24,7	20,7
Nizozemska	1,7	1,7	1,8	1,5	1,4	1,4	1,6	1,7	1,5
Poljska	2,6	2,8	2,8	2,7	2,5	2,9	3,2	2,7	2,8
Portugalska	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,3	0,2	0,3
Slovaška	0,9	1,2	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,2	1,5
Španija	1,0	1,1	1,5	1,5	1,8	1,9	1,8	1,2	1,8
Švedska	0,8	0,9	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	0,9	1,0
VB	2,8	2,5	2,2	2,3	2,5	2,8	2,7	2,5	2,6
Hrvaška	8,6	8,7	8,9	9,1	9,1	8,7	8,1	8,7	8,8
Druge	38,4	40,7	41,8	41,8	40,1	40,3	45,5	40,3	42,0

Vir: Letno poročilo Banke Slovenije, 2003, str. 16, tabela 2., Letno poročilo Banke Slovenije, 2006, str. 20, tabela 3., Letno poročilo Banke Slovenije, 2007, str. 26, tabela 4., lastni izračuni.

Tudi strukturni odstotek Francije je v celotnem obdobju stabilen, izjema je leto 2005. V letnem poročilu Banke Slovenije 2005 (str. 19) je zapisano, da je velik delež izvoza v Francijo povezan z avtomobilsko industrijo. V tem letu je Francija imela celo višji strukturni odstotek v slovenskem izvozu kot Avstrija. Tako ima Francija v obdobju od leta 2001 do leta 2003 v povprečju 6,4 % celotnega izvoza Slovenija, v obdobju od leta 2004 do leta 2007 pa v povprečju 7 %.

Hrvaška je tretja najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica Slovenije v izvozu (za Nemčijo in Italijo). Je tudi edina od peterice najpomembnejših držav partneric, ki ni članica EU. Strukturni odstotek izvoza na Hrvaško, v celotnem opazovanem obdobju od leta 2001 do

leta 2007, v povprečju predstavlja 8,7 % celotnega izvoza Slovenije, najvišji pa je bil v letih 2004 in 2005. V letu 2006 je hrvaški strukturni odstotek nekoliko zaostal za avstrijskim.

Tudi pri uvozu blaga v Slovenijo prevladujejo iste najpomembnejše države partnerice kot pri izvozu, in sicer: Nemčija, Italija, Francija, Avstrija in Hrvaška. Kot je razvidno iz tabele 8, se je spremenil vrstni red med najpomembnejšimi partnericami.

Tabela 8: Strukturni odstotki najpomembnejših zunanjetrgovinskih partneric Slovenije pri uvozu blaga v obdobju od leta 2001 do leta 2007, ter povprečni strukturni odstotki

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	01-03	04-07
Avstrija	8,3	8,3	8,6	12,9	12,4	12,3	12,5	8,4	12,5
Belgija	1,6	1,5	1,7	1,9	2,1	2,2	2,3	1,6	2,1
Češka	2,5	2,5	2,4	2,4	2,4	2,2	2,3	2,4	2,3
Danska	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,6	0,4
Estonija	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,4	0,0	0,6
Finska	0,6	0,6	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
Francija	10,6	10,3	10,1	8,2	7,3	6,2	5,4	10,3	6,8
Grčija	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	1,1	0,8	0,3	0,6
Irska	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Italija	17,7	17,9	18,3	18,9	19,1	18,7	18,3	18,0	18,8
Latvija	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Litva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Luksemburg	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3
Madžarska	3,1	3,0	3,2	3,8	3,8	3,7	3,5	3,1	3,7
Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nemčija	19,2	19,1	19,3	20,3	20,0	20,4	19,4	19,2	20,0
Nizozemska	1,9	2,1	3,2	3,6	3,6	3,7	3,5	2,4	3,6
Poljska	1,4	1,5	1,4	1,3	1,5	1,7	1,7	1,4	1,5
Portugalska	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2
Slovaška	1,4	1,4	1,2	1,2	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3
Španija	2,6	3,1	2,5	2,7	3,1	2,7	2,5	2,7	2,8
Švedska	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,8	0,8	1,0	0,9
VB	2,6	2,4	1,9	1,7	1,5	1,7	1,6	2,3	1,6
Hrvaška	4,0	3,6	3,6	3,7	3,9	4,0	4,0	3,7	3,9
Druge	40,2	40,8	40,1	36,0	37,4	38,5	40,5	40,4	38,1

Vir: Letno poročilo Banke Slovenije, 2003, str. 16, tabela 2., Letno poročilo Banke Slovenije, 2006, str. 20, tabela 3., Letno poročilo Banke Slovenije, 2007, str. 26, tabela 4., lastni izračuni.

Pri uvozu blaga v Slovenijo najpomembnejša zunanjetrgovinska partnerica, v obdobju od leta 2001 do leta 2007, ostaja Nemčija. V obdobju od leta 2001 do leta 2003 tako dosega v povprečju 19,2 % deleža slovenskega uvoza, v obdobju od leta 2004 do leta 2007 dosega v povprečju 20 %.

Druga najpomembnejša partnerica pri uvozu blaga v Slovenijo je Italija, kjer je strukturni odstotek predstavljal v obdobju od leta 2001 do leta 2003 v povprečju 18 % celotnega slovenskega uvoza, v obdobju od leta 2004 do leta 2007 pa 18,8 %. Obe državi imata v opazovanem obdobju dokaj stabilen strukturni delež v slovenskem uvozu.

Francija je bila v obdobju od leta 2001 do leta 2003 na tretjem mestu med najpomembnejšimi partnericami Slovenije z povprečno 10,3 % celotnega slovenskega uvoza, v obdobju od leta 2004 do leta 2007 je strukturni delež padel na povprečno 6,8 %.

Strukturni delež uvoza iz Avstrije se je iz obdobja od leta 2001 do leta 2003, ko je znašal v povprečju 8,4 %, dvignil na povprečno 12,5 % v obdobju od leta 2004 do leta 2007.

Kot zadnja v peterici najpomembnejših partneric Slovenije je Hrvaška. V celotnem obdobju od leta 2001 do leta 2007 je strukturni odstotek hrvaškega uvoza v Slovenijo dokaj stabilen, saj niha v zelo ozkem razponu in dosega v povprečju 3,8 % delež slovenskega uvoza.

Med novimi članicami EU vidimo v tabeli 7 in v tabeli 8 (ter v tabeli 7 v prilogi), da so najpomembnejše zunanjetrgovinske partnerice Slovenije, tako na izvozni kot tudi na uvozni strani, Češka Republika, Madžarska, Poljska in Slovaška. Na Poljsko skozi celotno opazovano obdobje, od leta 1996 do leta 2006, Slovenija več izvažata kot uvažata. Izvoz Slovenije na Slovaško je bil do leta 2003 nižji od uvoza iz Slovaške, po vstopu v EU pa se je izvoz povečal za več kot uvoz. Izvoz na Češko je bil nižji od uvoza vse do leta 2005, v letu 2006 pa ima Slovenija s Češko zunanjetrgovinski presežek. Z Madžarsko ima Slovenija v celotnem opazovanem obdobju od leta 1996 do leta 2006 zunanjetrgovinski primanjkljaj.

3.2 ANALIZA NEKATERIH UČINKOV MEDNARODNE EKONOMSKE INTEGRACIJE V EU ZA SLOVENIJO

V nadaljevanju želim s pomočjo podatkov o izvozu in uvozu Slovenije izvesti analizo učinkov ekonomske integracije na regionalno in proizvodno strukturo slovenske blagovne, na menjavo s kmetijskimi in živilskimi proizvodi ter na kmetijstvo, ribištvo in predelovalne dejavnosti.

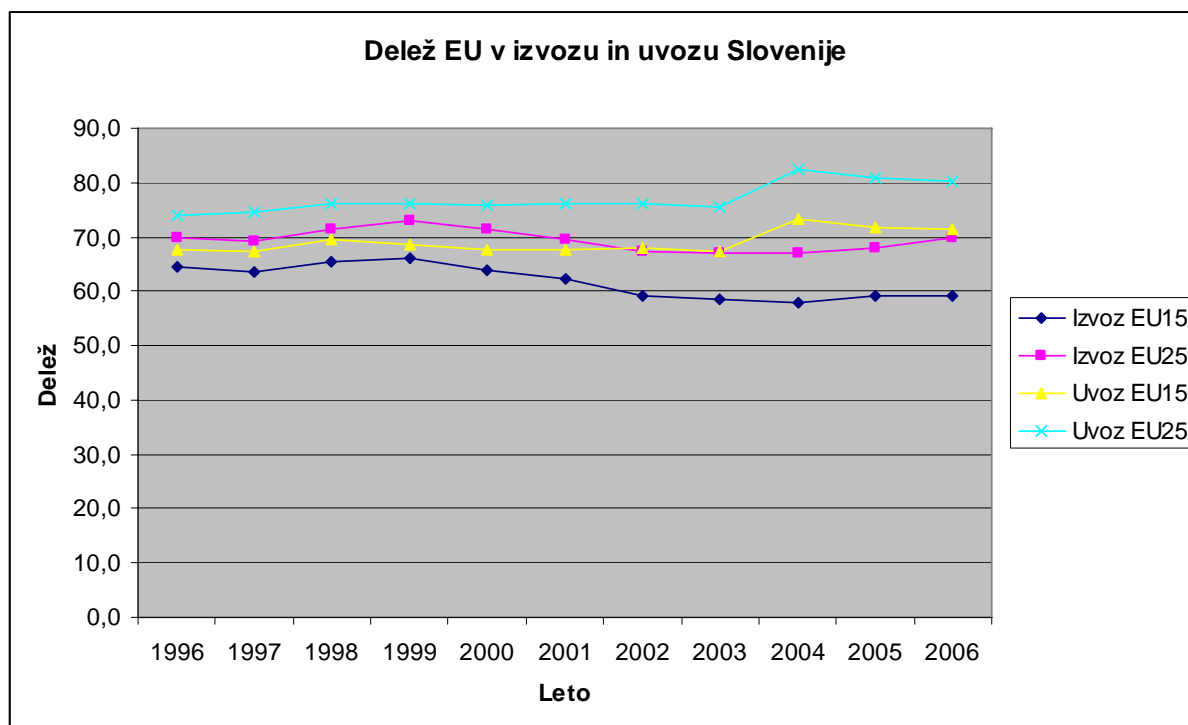
3.2.1 Vpliv vstopa v EU na regionalno strukturo slovenske blagovne menjave

Regionalno prestrukturiranje slovenske zunanje trgovine se je začelo že po izgubi jugoslovanskega trga v začetku devetdesetih let. Tako so bile s 1. januarjem 1997 odpravljene carinske dajatve in količinske omejitve pri izvozu slovenskih industrijskih izdelkov v EU, za nekatere posebej določene izdelke pa leta 2000. Tudi z večino novih članic je imela Slovenija

že pred vstopom v EU sklenjene prostotrgovinske sporazume (izjemi sta le Ciper in Malta), na osnovi katerih so bile medsebojno ukinjene carine za industrijske proizvode in del kmetijskih proizvodov. Delež menjave Slovenije z EU v skupni zunanjetrgovinski blagovni menjavi je že pred vstopom dosegel relativno visoke ravni (v obdobju 1996 - 2004 v povprečju 69 % izvoza in 76 % uvoza), tako da večjih sprememb ob vstopu ni bilo pričakovati (Ferk et al., 2005, str. 14-15).

Kot vidimo na sliki 4, je delež izvoza v EU25 po letu 2000 upadal vse do vstopa v EU. Leta 2004 se je delež izvoza v EU25 začel zopet krečiti. Delež uvoza iz EU25 se je prav tako okreplil v letu 2004. Za EU15 vidimo, da je izvoz upadal še v letu 2004, nato se je leta 2005 začel krečiti, medtem ko se uvoz iz EU15 v obdobju od leta 1996 do leta 2003 ves čas giblje med 67 % in 68 %, leta 2004 pa se dvigne nad 70 %.

Slika 4: Deleži EU v izvozu in uvozu Slovenije v obdobju od leta 1996 do leta 2006 (v %)

Vir: Priloga tabela 8.

Leta 2004 v primerjavi z letom 2003 lahko v tabeli 9 opazimo precejšnje povečanje tako na izvozni kot tudi na uvozni strani z državami EU25 in tudi EU15. Rast izvoza v te države se nadaljuje še v letih 2005 in 2006, medtem ko se je uvoz v letu 2005 nekoliko upočasnil v primerjavi z letom 2004. Po vstopu Slovenije v EU se med starimi članicami izvoz nenehno povečuje, izjema je Francija v letu 2006, ko se je izvoz v primerjavi z letom 2005 znižal. Tudi uvoz iz starih članic se povečuje, z izjemo Francije, ki po vstopu Slovenije v EU nenehno pada, v Veliki Britaniji pa je tudi šele leta 2006 v primerjavi z letom 2005 začel rasti. Pri

novih članicah pa je najvišje povečanje uvoza in izvoza zabeležil Ciper, in sicer leta 2004 v primerjavi z 2003.

Tabela 9: Letne stopnje rasti izvoza oz. uvoza Slovenije za obdobje 2001 - 2006 (v %)

DRŽAVA		02/01	03/02	04/03	05/04	06/05
EU25	IZVOZ	2,7	2,0	14,9	18,6	19,7
	UVOZ	2,3	4,7	25,3	10,3	15,1
EU15	IZVOZ	1,2	1,3	14,0	17,8	17,4
	UVOZ	2,6	4,6	25,5	9,8	15,3
Avstrija	IZVOZ	0,1	6,8	17,3	25,3	28,3
	UVOZ	1,3	10,1	73,4	7,1	15,0
Nemčija	IZVOZ	0,0	-3,8	7,1	6,9	18,4
	UVOZ	1,7	6,5	21,6	10,3	18,3
Španija	IZVOZ	15,6	41,5	19,9	34,7	24,9
	UVOZ	20,5	-30,0	54,5	27,3	1,6
Francija	IZVOZ	4,5	-13,1	29,5	47,4	-5,1
	UVOZ	-1,3	3,4	-5,2	-0,7	-2,4
Italija	IZVOZ	2,6	11,7	13,7	13,1	20,4
	UVOZ	3,3	8,2	19,2	12,9	13,4
VB	IZVOZ	-7,4	-5,9	15,2	23,9	31,1
	UVOZ	-4,7	-8,2	-5,0	-2,9	28,1
Češka Republika	IZVOZ	6,9	2,0	24,5	42,2	21,1
	UVOZ	3,6	7,0	11,9	10,1	5,2
Ciper	IZVOZ	-0,3	-43,7	90,2	51,3	-28,0
	UVOZ	6,4	-37,6	1.971,1	-32,5	-46,2
Estonija	IZVOZ	6,7	12,6	28,8	46,4	47,3
	UVOZ	-15,0	72,9	25,5	-41,6	29,8
Latvija	IZVOZ	20,7	18,8	-0,2	-18,6	55,7
	UVOZ	18,3	-3,0	96,6	-67,5	5,7
Litva	IZVOZ	29,3	-14,6	-4,8	6,9	39,3
	UVOZ	-18,5	47,2	25,2	18,9	33,7
Madžarska	IZVOZ	12,0	13,8	31,8	23,7	44,6
	UVOZ	-3,2	3,3	53,4	11,7	11,3
Malta	IZVOZ	-12,9	-21,1	-4,5	-3,4	164,8
	UVOZ	-69,1	17,0	25,3	-91,1	37,3
Poljska	IZVOZ	12,4	2,1	20,0	11,8	36,6
	UVOZ	4,6	12,7	-0,3	26,7	26,6
Slovaška	IZVOZ	41,6	22,7	12,6	28,8	30,0
	UVOZ	1,8	0,5	6,0	21,8	23,0

Vir: Statistical yearbook – Data 1958-2006, str. 366-369.

Razpoložljivi podatki o menjavi Slovenije z EU kažejo, da se je po vstopu v letih 2004 in 2006 rast izvoza v povprečju hitreje povečevala v nove članice EU v primerjavi z izvozom v stare članice, leta 2005 pa je bila rast izvoza v povprečju večja v stare članice. Tudi na uvozni strani so se po vstopu okrepile letne stopnje rasti. Uvoz se je ravno tako hitreje povečeval iz novih članic EU v primerjavi z uvozom iz starih članic.

Slovenija je z vstopom v EU prevzela tudi carinsko tarifo Unije. To pa pomeni razveljavitev nekaterih že sklenjenih sporazumov o prosti trgovini in sklenitev novih. Sklenitev novih sporazumov za Slovenijo ni imela bistvenih posledic, saj gre za zelo majhen del slovenske zunanje trgovine (okrog 1,5% slovenskega izvoza in uvoza) (P. Damijan et al., 2003, str. 9). Večji pomen ima ukinitve prostotrgovinskih sporazumov z državami na področju nekdanje Jugoslavije. Skupni učinek naj bi pomenil na daljši rok manjšo kumulativno industrijsko proizvodnjo za okrog 4,5 % in manjši BDP za okrog 1,1 %. Na letni ravni lahko to pomeni manjšo rast BDP za največ okrog dvajsetino odstotne točke (P. Damijan et al., 2003, str. 21).

Na spremembo strukture trgovinskih tokov ne vpliva le sprememba zunanjetrgovinskega režima. Na krepitev menjave z EU ugodno vplivajo predvsem lažji pogoji poslovanja zaradi odprave carinskih formalnosti in tudi večja prepoznavnost Slovenije, predvsem v državah, s katerimi smo imeli v preteklosti relativno skromen obseg menjave. Odprava prostotrgovinskih sporazumov je deloma vplivala na zmanjšanje izvoza na trge nekdanje Jugoslavije (Ferk et al., 2005, str. 15).

3.2.2 Vpliv vstopa v EU na proizvodno strukturo slovenske blagovne menjave

Blagovna struktura menjave je bila v letu 2004 pod vplivom pomembnega dejavnika, in sicer vstopa Slovenije v EU. Ugodne bilateralne sporazume z državami nekdanje Jugoslavije in SZ je namreč zamenjal pravni red EU. Ravno zaradi tega se je v mesecih pred vstopom močno povečal izvoz in uvoz iz teh držav. Po vstopu v EU sta se povečala tudi izvoz in uvoz z državami EU.

Tabela 10: Blagovna struktura menjave v obdobju 2003 - 2006, letne stopnje rasti (v %)

	Namen uporabe	2003	2004	2005	2006
IZVOZ	Proizvodi za vmesno porabo	4,1	16,1	10,2	20,6
	Proizvodi za investicije	6,0	14,6	9,8	21,1
	Proizvodi za široko porabo	0,3	9,1	17,1	9,2
UVOZ	Proizvodi za vmesno porabo	3,9	17,9	14,2	16,0
	Proizvodi za investicije	12,1	7,4	5,2	17,2
	Proizvodi za široko porabo	5,7	16,3	10,5	14,4

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 406, tabela 23.6.2., lastni izračuni.

V tabeli 10 lahko vidimo, da se je na izvozni strani v letu 2004 najbolj povečal izvoz proizvodov za vmesno porabo, za 16,1 %, nekoliko manj, za 14,6 %, se je povečal izvoz proizvodov za investicije. Na tako visoko rast izvoza so poleg večjega tujega povpraševanja vplivale tudi večje neposredne naložbe slovenskih podjetij, zlasti v državah nekdanje Jugoslavije in SZ. Za le 9,1 % se je povečal izvoz proizvodov za široko porabo, kar kaže na vse večjo konkurenco, s katero se domači proizvajalci blaga srečujejo na tujih trgih. To se še posebej kaže v nekaterih delovno intenzivnih panogah, kot sta tekstilna in obutvena industrija, ki se soočata s konkurenco iz držav s poceni delovno silo. Od vstopa v EU so pod močnim pritiskom tudi podjetja prehranske industrije in proizvodnje pijač.

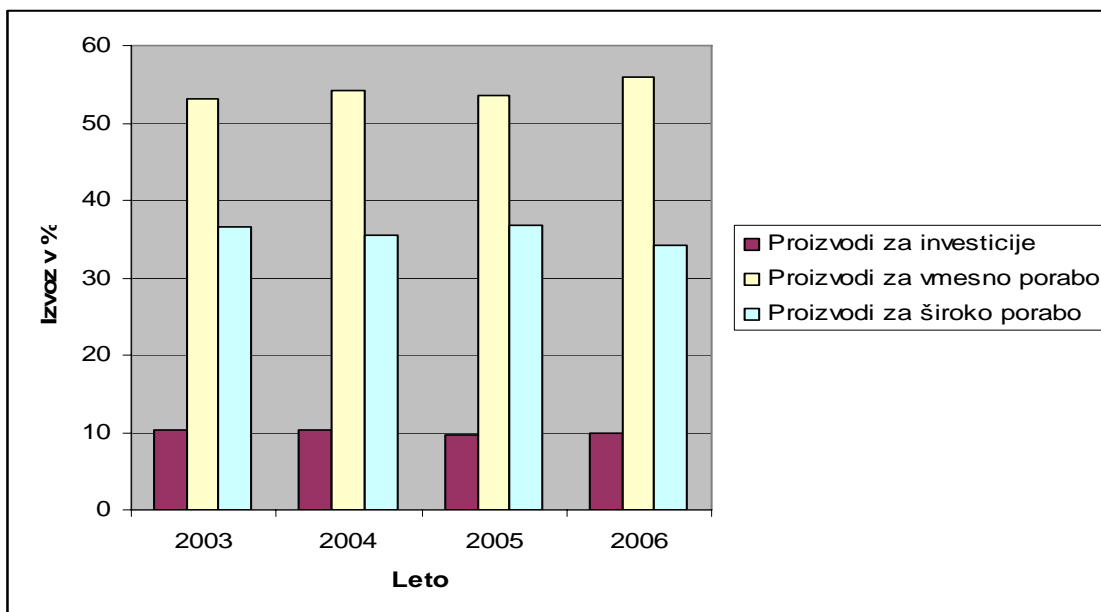
Na uvozni strani se je prav tako najbolj povečal uvoz proizvodov za vmesno porabo, za 17,9 %, najmanj pa uvoz proizvodov za investicije, za 7,4 %. To kaže, da se je izteklo obdobje močnejšega investiranja, s katerim so podjetja povečala svojo konkurenčnost pred vstopom v EU. Pod vplivom večjega trošenja se je v letu 2004 povečal tudi uvoz proizvodov za široko porabo, kar za 16,3 %. Primanjkljaj v blagovni menjavi je v letu 2004 tako znašal 1,36 mrd EUR (Letno poročilo Banke Slovenije, 2004, str. 19).

Leta 2005 se je primanjkljaj v blagovni menjavi še nekoliko povečal, znašal je 1,4 mrd EUR. Izvoz proizvodov za široko porabo se je v tem letu povečal kar za 17,1 %. Izvoz proizvodov za investicije se je povečal za 9,8 %, nekoliko več, za 10,2 %, se je povečal izvoz proizvodov za vmesno porabo. Na uvozni strani se je najbolj povečal uvoz proizvodov za vmesno porabo, za 14,2 %. Uvoz proizvodov za široko porabo se je povečal za 10,5 %, uvoz proizvodov za investicije pa le za 5,2 %.

Primanjkljaj v blagovni menjavi leta 2006 se je povečal na 1,55 mrd EUR. Blagovna menjava s tujino se je nadpovprečno vrednostno in količinsko povečala. Visoka gospodarska aktivnost v tujini, predvsem v najpomembnejših partnericah Slovenije iz držav evroobmočja, je pomembno vplivala na strukturo povpraševanja in izvoza blaga po ekonomskem namenu porabe (Letno poročilo Banke Slovenije, 2006, str. 19). Najbolj sta se povečala izvoz proizvodov za investicije, za 21,1 %, ter izvoz proizvodov za vmesno porabo, za 20,6 %. Najmanj se je povečal izvoz proizvodov za široko potrošnjo, za 9,2 %. Pri uvozu sta se prav tako najbolj povečala uvoz proizvodov za investicije, za 17,2 %, in uvoz proizvodov za vmesno porabo (16,0 %). Najmanj, za 14,4 %, se je povečal uvoz proizvodov za široko porabo.

Iz slike 5 je razvidno, da se je leta 2004, po vstopu Slovenije v EU, najbolj povečal delež izvoza proizvodov za vmesno porabo, najbolj je padel delež izvoza proizvodov za široko porabo, medtem ko je delež izvoz proizvodov za investicije ostal dokaj stabilen.

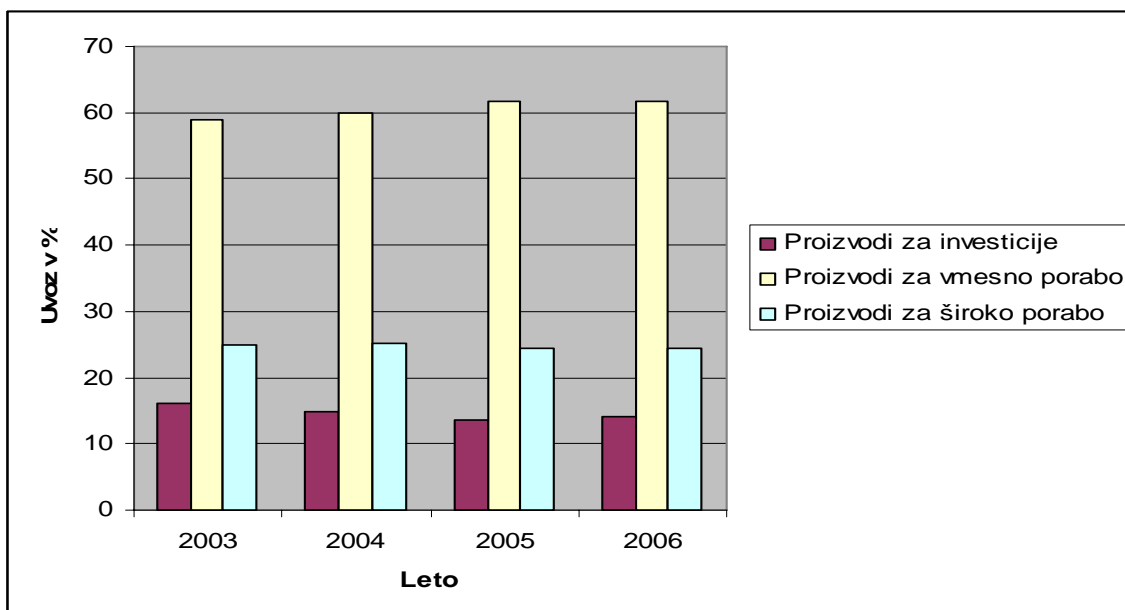
Slika 5: Delež proizvodov po namenu porabe v skupnem slovenskem izvozu (v %)

Vir: Priloga tabela 9.

Na uvozni strani, na sliki 6, vidimo, da se je po vstopu Slovenije v EU prav tako najbolj povečal delež uvoza proizvodov za vmesno porabo, delež uvoza proizvodov za široko porabo je ostal skozi celotno opazovano obdobje dokaj enak, upadel pa je delež uvoza proizvodov za investicije.

Slika 6: Deleži proizvodov po namenu porabe v skupnem slovenskem uvozu (v %)

Vir: Priloga tabela 9.

3.2.3 Vpliv vstopa v EU na menjavo s kmetijskimi in živilskimi proizvodi

Ferk et al. (2005, str. 18) v svoji analizi ugotavljajo, da vstop Slovenije v EU zaradi velike usklajenosti zunanjetrgovinske strukture Slovenije z evropsko ni imel izrazitejšega neposrednega vpliva na strukturo proizvodov v menjavi. Poudarja pa, da so bili opazni večji učinki vstopa Slovenije v EU predvsem v mednarodni trgovini s kmetijskimi in živilskimi proizvodi. Pred vstopom Slovenije v EU se je izvoz teh proizvodov zmanjševal, po vstopu v EU v letu 2005 so že bile opazne pozitivne spremembe, izvoz se je povečeval in rasel tudi v letu 2006. Na drugi strani se je uvoz povečeval že pred vstopom Slovenije v EU, po vstopu se je rast uvoza nadaljevala.

Kmetijski in živilski proizvodi so v kombinirani nomenklaturi carinske tarife uvrščeni od 1. do 24. skupine. Mednarodna trgovina Slovenije s temi proizvodi je predstavljena v tabeli 11.

V letu 2004 je skupni izvoz upadel za 12,3 %. Najbolj se je zmanjšal izvoz v skupinah pijače (za 37 %) in sadja (za 26 %). Nasprotno se je izvoz povečal v skupinah proizvodov živalskega porekla kar za 100 %, v skupinah sladkorja, rib in rakov pa za 40 %. Uvoz je bil višji za 12,1 %. Med uvozno pomembnejšimi proizvodi se je povečala vrednost uvoza predvsem v skupinah žive živali (za 93 %) ter mlečni izdelki in jajca (za 48 %) in pijač (za 27 %). Ferk et al. (2005, str. 18) v analizi pišejo, da je na takšna gibanja vplivala sprememba zunanjetrgovinskega režima po vstopu Slovenije v EU, in sicer predvsem zaradi ukinitve prostotrgovinskih sporazumov in velikega dela izvoznih spodbud z državami bivše Jugoslavije.

Kot lahko opazimo iz tabele 11, je bil izvoz v letu 2005 višji za 16,9 %. Najbolj je v tem letu narasel izvoz sadja (za 298 %), živih živali (za 190 %), sladkorja (za 91 %) ter mlečnih izdelkov (za 28,5 %). Precej se je znižal (za 18 %) izvoz pijač. Uvoz se je v tem letu zopet povečal, in sicer za 17,2 %. Tako kot prejšnje leto je najbolj narasel uvoz v skupinah živih živali (za 73 %), mlečnih izdelkov (za 79 %), ter mesa (za 54 %), znižal se je le uvoz žitaric (za 26%).

V letu 2006 lahko opazimo, da se je izvoz povečal za 24,7 %, kar je več, kot pa se je v tem letu povečal uvoz (za 15,6 %). Največji izvoz v tem letu je bil v skupinah ostankov in odpadkov (za 343 %) ter živih živali (za 176 %), glede na prejšnje leto se je zmanjšal izvoz sadja (za 24 %) in izdelkov živalskega porekla (za 40 %). Na uvozni strani se je povečal uvoz mlečnih izdelkov (za 50 %), a za manj kot prejšnje leto, uvoz živih živali se je znižal (za 8 %).

Pokritost uvoza z izvozom kmetijskih in živilskih proizvodov se je z 52,2 % leta 2003 znižala na 43,9 % leta 2006. Torej je za obdobje po vstopu Slovenije v EU značilno predvsem naraščanje negativnega salda menjave teh proizvodov.

Tabela 11: Mednarodna trgovina Slovenije s kmetijskimi in živilskimi proizvodi v obdobju od 2003 do 2006 (v mio EUR) in stopnje rasti izvoza in uvoza v mednarodni trgovini s kmetijskimi in živilskimi proizvodi (v %)

	2003		2004		2005		2006		2004 / 2003		2005 / 2004		2006 / 2005	
	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz
01	3,6	6,1	2,9	11,8	8,4	20,4	23,2	18,7	-19,4	93,4	189,7	72,9	176,2	-8,3
02	28,2	49,9	30,2	64,7	35,9	99,4	39,4	112,9	7,1	29,7	18,9	53,6	9,7	13,6
03	1,0	22,3	1,4	24,0	2,1	25,0	2,8	31,0	40,0	7,6	50,0	4,2	33,3	24,0
04	48,6	17,4	50,8	25,8	65,3	46,3	86,6	69,4	4,5	48,3	28,5	79,5	32,6	49,9
05	0,2	4,0	0,4	4,1	0,5	4,3	0,3	4,4	100,0	2,5	25,0	4,9	-40,0	2,3
06	2,3	25,5	2,8	24,8	2,3	24,9	3,2	28,8	21,7	-2,7	-17,9	0,4	39,1	15,7
07	1,2	49,8	1,4	53,5	4,5	61,9	5,0	74,3	16,7	7,4	221,4	15,7	11,1	20,0
08	8,7	71,8	6,4	76,9	25,5	102,3	19,4	97,8	-26,4	7,1	298,4	33,0	-23,9	-4,4
09	2,0	15,5	1,8	17,1	2,4	20,9	3,0	23,7	-10,0	10,3	33,3	22,2	25,0	13,4
10	1,8	52,1	2,4	60,9	4,2	45,3	7,4	60,9	33,3	16,9	75,0	-25,6	76,2	34,4
11	1,4	22,1	1,4	19,3	1,3	20,1	1,0	19,6	0,0	-12,7	-7,1	4,1	-23,1	-2,5
12	11,5	11,3	12,8	15,1	14,6	19,5	18,1	21,0	11,3	33,6	14,1	29,1	24,0	7,7
14	0,1	0,4	0,1	0,3	0,1	0,4	0,1	0,3	0,0	-25,0	0,0	33,3	0,0	-25,0
15	7,3	41,6	6,0	38,7	7,6	44,6	7,2	50,6	-17,8	-7,0	26,7	15,2	-5,3	13,5
16	47,9	15,3	46,7	18,2	55,1	25,6	57,4	30,3	-2,5	19,0	18,0	40,7	4,2	18,4
17	13,3	29,5	18,8	35,0	35,9	41,2	34,6	46,3	41,4	18,6	91,0	17,7	-3,6	12,4
18	6,3	43,9	8,4	47,4	9,0	53,0	8,1	56,1	33,3	8,0	7,1	11,8	-10,0	5,8
19	19,9	53,3	20,3	58,2	22,4	69,8	24,0	75,1	2,0	9,2	10,3	19,9	7,1	7,6
20	14,0	44,0	13,1	42,9	12,4	50,9	11,3	56,2	-6,4	-2,5	-5,3	18,6	-8,9	10,4
21	24,8	63,3	24,3	65,9	24,9	71,0	30,7	79,1	-2,0	4,1	2,5	7,7	23,3	11,4
22	123,8	34,7	77,8	44,0	63,5	52,6	64,1	67,1	-37,2	26,8	-18,4	19,5	0,9	27,6
23	12,5	62,7	13,5	67,0	15,2	62,7	67,4	96,6	8,0	6,9	12,6	-6,4	343,4	54,1
24	19,7	29,8	8,0	44,7	0,0	52,7	0,5	53,0	-59,4	50,0	-100,0	17,9	500,0	0,6
Skupaj	403,2	772,9	353,5	866,1	413,1	1014,8	515,1	1173,5	-12,3	12,1	16,9	17,2	24,7	15,6

Opombe: 01 – žive živali, 02 – meso in drugi klavniški proizvodi, 03 – ribe, raki, 04 – mlečni izdelki, jajca, med, 05 – proizvodi živalskega izvora, 06 – živo drevje, čebulice, cvetje, 07 – užitne vrtnine, 08 – užitno sadje, 09 – kava, čaj, začimbe, 10 – žitarice, 11 – proizvodi mlinske industrije, 12 – oljna semena in plodovi, 14 – rastlinski materiali za pletarstvo, 15 – masti in olja, 16 – izdelki iz mesa, 17 – sladkor in sladkorni proizvodi, 18 – kakav in kakavovi izdelki, 19 – izdelki iz žit, moke, škroba, 20 – proizvodi iz vrtnin, sadja, 21 – razna živila, 22 – pijače, alkoholne tekočine in kis, 23 – ostanki in odpadki, krma, 24 – tobak.

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 404, tabela 23.5.2., lastni izračuni.

3.2.4 Vpliv vstopa v EU na kmetijstvo, ribištvo in predelovalne dejavnosti

Vstop Slovenije v EU ni prinesel večjih novosti v usmeritvi nacionalne kmetijske politike, ta se je namreč reformirala že v predpristopnem obdobju. V zadnjih letih pred vstopom se je nacionalna kmetijska politika vse bolj približevala skupni kmetijski politiki tudi v izvajanju. Povečevala sta se število primerljivih ukrepov in tudi višina finančnih podpor kmetijskim pridelovalcem (Ferk et al., 2005, str. 27).

Analiza je narejena na osnovi podatkov o izvozu in uvozu blaga, razčlenjenih po Standardni klasifikaciji dejavnosti (v nadaljevanju SKD). Prikazana je na ravni posameznih področij in podpodročij SKD. V tabeli 12 vidimo, da ima največji strukturni delež menjave področje D, predelovalne dejavnosti, za katerega je iz tabele razvidno da se je leta 2004 začel zniževati tako na izvozni kot tudi na uvozni strani. Delež področja E, oskrba z elektriko, plinom in vodo, ki je po strukturnem odstotku menjave na drugem mestu, je v celotnem obdobju naraščal na izvozni in na uvozni strani. Delež izvoza področja A, kmetijstvo, lov, gozdarstvo je v letu 2004 upadel, nato pa se je začel povečevati, medtem ko je delež uvoza upadal skozi celotno opazovano obdobje.

Tabela 12: Strukturni deleži izvoza in uvoza blaga po področjih SDK za Slovenijo v obdobju od leta 2003 do leta 2006 (v %)

	2003		2004		2005		2006	
	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	0,44	2,40	0,39	2,33	0,62	2,21	0,69	2,10
B Ribištvo	0,00	0,05	0,00	0,05	0,01	0,05	0,01	0,05
C Rudarstvo	0,09	1,82	0,10	1,67	0,26	2,12	0,26	2,15
D Predelovalne dejavnosti	98,06	94,57	97,93	94,69	97,27	93,84	96,67	93,39
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	1,25	0,94	1,44	1,04	1,75	1,62	2,29	2,14
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	0,14	0,16	0,09	0,11	0,06	0,09	0,03	0,07
O Dr. Javne, skupne in osebne stor.	0,02	0,06	0,02	0,06	0,02	0,07	0,02	0,05
Nerazvrščeno	0,00	0,00	0,03	0,04	0,00	0,02	0,04	0,05

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 397, tabela 23.3.2., lastni izračuni.

V področju A, kmetijstvo, lov, gozdarstvo in B, ribištvo se izvoz in uvoz skozi vsa opazovana leta stalno povečujeta. Največje povečanje izvoza, za 79 %, v področju A, kmetijstvo, lov, gozdarstvo je bilo v letu 2005, po vstopu v EU. V oddelku kmetijstvo se je izvoz v tem letu povečal za 83 %, v oddelku gozdarstvo pa za 68 %. V letu 2006 je izvoz še vedno rasel, vendar za manj kot prejšnje leto. Od leta 2005 izvoz raste bistveno hitreje od uvoza, ki je v letu 2005 celo padel v primerjavi s prejšnjim letom.

Tabela 13: Rast obsega menjave v področjih in oddelkih A in B v obdobju od 2003 do 2006 (v %)

v %	2004 / 2003		2005 / 2004		2006/2005	
	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	1,0	12,3	79,0	5,8	28,0	10,5
Kmetijstvo, lov, storitve	4,1	12,5	83,8	6,6	25,5	11,3
Gozdarstvo, storitve	-5,1	10,6	68,5	-0,4	33,9	3,3
B Ribišstvo	215,0	8,4	109,4	5,4	18,7	21,8

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 397, tabela 23.3.2., lastni izračuni.

Vstop v EU slovenskim predelovalnim dejavnostim ni prineslo večjih novosti. Z vstopom povezane institucionalne spremembe zunanjetrgovinskih režimov niso pomembneje vplivale na spremembe pogojev poslovanja (Ferk et al., 2005, str. 23).

Tabela 14: Strukturni odstotki menjave Slovenije po podpodročjih predelovalne dejavnosti v obdobju od leta 2003 do leta 2006

	2003		2004		2005		2006	
	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz
D Predelovalne dejavnosti	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
DA Proizv. hrane, pijač, tobačnih izdelkov	3,5	4,8	2,7	4,8	2,7	5,1	2,8	5,2
DB Proizv. tekstilij, tekstilnih, krznenih izd.	5,1	5,7	4,5	5,0	4,1	4,8	3,5	4,3
DC Proizv. usnja, usnjenih izd.	1,5	3,0	1,5	2,8	1,4	2,5	1,4	2,2
DD Obdelava in pred. lesa	2,9	1,6	2,7	1,5	2,4	1,5	2,4	1,4
DE Proizv. vlaknin, papirja, založništvo	4,5	3,6	4,5	3,3	4,2	3,1	3,8	2,9
DF Proizv. koksa, naft. deriv., jedr. goriva	0,1	5,8	0,1	6,4	0,2	7,8	0,3	7,9
DG Proizv. kemikalij, kemič. izd.	14,0	13,6	13,7	13,3	13,5	13,2	14,2	12,7
DH Proizv. izd. iz gume in plastičnih mas	5,3	4,3	5,2	4,1	5,2	4,1	5,3	4,0
DI Proizv. drugih nekovin. mineral. izd.	2,6	2,6	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2
DJ Proizv. kovin in kovin. izd.	12,1	14,0	12,9	15,3	13,6	15,6	15,9	17,6
DK Proizv. strojev in naprav	15,2	11,6	15,7	10,3	15,9	10,7	16,0	10,8
DL Proizv. električne, optične opreme	12,1	12,9	11,8	13,0	10,6	11,9	10,5	11,8
DM Proizv. vozil in plovil	12,9	14,1	14,1	15,1	16,7	14,7	15,5	14,5
DN Proizv. pohištva, druge predel. dejavn.	8,0	2,4	8,2	2,7	7,1	2,5	6,3	2,5

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 397, tabela 23.3.2., lastni izračuni.

Kot izhaja iz tabele 14, imajo največji strukturni odstotek menjave znotraj predelovalnih dejavnosti podpodročja proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov in umetnih vlaknin (DG), proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov (DJ), proizvodnja strojev in naprav (DK),

proizvodnja električne in optične opreme (DL) ter proizvodnja vozil in plovil (DM). Največji delež izvoza ima podpodročje proizvodnja strojev in naprav (DK), ki narašča v celotnem opazovanem obdobju od leta 2003 do leta 2006, ravno tako v celotnem opazovanem obdobju narašča tudi delež izvoza proizvodnje kovin in kovinskih izdelkov (DJ) ter proizvodnje vozil in plovil (DM). Za proizvodnjo kemikalij, kemičnih izdelkov in umetnih vlaknin (DG) velja, da je izvoz leta 2004 in 2005 upadal, a se je leta 2006 zopet dvignil na raven iz leta 2003. Delež izvoza proizvodnje električne in optične opreme (DL) upada v celotnem opazovanem obdobju. Na uvozni strani ima največji strukturni delež podpodročje proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov (DJ), ki v celotnem opazovanem obdobju narašča. Podpodročje proizvodnja vozil in plovil (DM) je v letu 2004 zabeležilo povečanje uvoza, nato pa je začel uvoz postopoma upadati. Po vstopu Slovenije v EU je tako skozi celotno opazovano obdobje upadel uvoz najpomembnejših podpodročij proizvodnje kemikalij, kemičnih izdelkov in umetnih vlaknin (DG) ter proizvodnje električne in optične opreme (DL). Delež uvoza proizvodnje strojev in naprav (DK) je v letu 2004 najprej upadel, nato se je začel počasi dvigovati.

V predelovalnih dejavnostih vidimo, da so se učinki vstopa pokazali le v določenih podpodročjih. V tabeli 15 sta se izvoz in uvoz pred in po vstopu Slovenije v EU stalno povečevala v proizvodnji obdelave in predelave lesa (DD), proizvodnji kemikalij in kemičnih izdelkov (DG), proizvodnji drugih nekovinskih in mineralnih izdelkov (DI), proizvodnji kovin in kovinskih izdelkov (DJ), proizvodnji električne in optični opreme (DL), proizvodnja strojev in naprav (DK) in pa tudi proizvodnji izdelkov iz gume in plastičnih mas (DH). Z izjemo zadnje lahko v skladu z metodologijo OECD ta podpodročja uvrstimo v skupino visoko in srednje visoko tehnoloških podpodročij. V letu po vstopu Slovenije v EU se je precej povečal izvoz in uvoz v proizvodnji hrane, pijač in tobačnih izdelkov (DA) ter tudi v proizvodnji vozil in plovil (DM). Prav tako visok izvoz je tudi v proizvodnji koksa, naftnih derivatov in jedrskega goriva (DF), vendar je povečanje izvoza iz leta v leto manjše. Ferik et al. (2005, str. 24) ugotavljajo, da so ta in še nekatere druge delovno intenzivne panoge najbolj prizadete zaradi strukturne neprilagojenosti. Gre za podpodročja, ki se zaradi nizke ravni izobraženosti in poslovnih procesov že daljše obdobje srečujejo s strukturnimi problemi in tudi upadanjem konkurenčnosti. Sem sodijo še proizvodnja tekstilij in tekstilnih izdelkov (DB), kjer je izvoz v letu 2005 narasel, vendar je naslednje leto zopet padel, proizvodnja usnja in usnjenih izdelkov (DC), kjer izvoz in uvoz sicer raseta, vendar vsako leto manj; enako velja tudi za proizvodnjo pohištva, druge predelovalne dejavnosti in reciklažo (DN).

Tabela 15: Rast obsega menjave v predelovalnih dejavnostih, v področjih, podpodročjih in oddelkih Standardne klasifikacije dejavnosti, v obdobju od leta 2003 do leta 2006 (v %)

v %	2004 / 2003		2005 / 2004		2006/2005	
	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ
D Predelovalne dejavnosti	13,1	15,7	11,9	10,7	15,7	15,5
DA Proizv. hrane, pijač, tobačnih izdelkov	-12,8	15,9	10,5	18,2	23,5	17,0
DB Proizv. tekstilij, tekstilnih, krznenih izd.	-1,5	1,1	3,8	8,3	-1,7	2,6
DC Proizv. usnja, usnjenih izd.	12,8	8,7	5,7	1,4	8,0	-0,7
DD Obdelava in pred. lesa	2,6	5,8	3,4	11,4	11,4	13,0
DE Proizv. vlaknin, papirja, založništvo	12,5	7,5	6,1	0,9	4,0	10,3
DF Proizv. koksa, naft. deriv., jedr. goriva	70,0	27,7	49,4	34,7	63,7	16,6
DG Proizv. kemikalij, kemič. izd.	10,3	13,5	10,0	9,9	22,2	10,6
DH Proizv. izd. iz gume in plastičnih mas	10,2	11,0	12,2	11,6	17,5	11,2
DI Proizv. drugih nekovin. mineral. izd.	5,5	4,6	4,0	6,5	10,7	11,3
DJ Proizv. kovin in kovin. izd.	20,9	26,5	17,8	12,9	34,6	30,8
DK Proizv. strojev in naprav	16,6	2,4	13,2	15,6	16,5	15,6
DL Proizv. električne, optične opreme	10,5	16,9	0,5	1,4	14,0	14,1
DM Proizv. vozil in plovil	23,7	23,4	32,6	8,1	7,9	13,9
DN Proizv. pohištva, druge predel. dejavn.	15,3	31,6	-2,7	2,2	2,2	15,3

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 397, tabela 23.3.2.

3.3 ANALIZA ZNOTRAJPAÑOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI

Znotrajpanožna trgovina (intra – industry trade) je razvita, kadar država (ekonomski prostor) istočasno izvažata in uvažata proizvode, ki po statističnih klasifikacijah spadajo v isto skupino (panogo) (Kumar, 1999, str. 154). Velik del znotrajpanožne trgovine predstavlja trgovina z diferenciranimi proizvodi.

Dandanes poteka velik del svetovne trgovine med najbolj razvitimi državami na svetu. Trgujejo z enakimi ali zelo podobnimi dobrinami, kar pa je v nasprotju z ugotovitvami klasične trgovinske teorije. Znotrajpanožna trgovina je definirana kot mednarodna menjava diferenciranih dobrin, čeprav lahko poteka trgovina z enakimi proizvodi. Slednje Grimwade (1994) imenuje funkcionalno enake dobrine, ki so popolni substituti in porabniki med njimi ne razlikujejo. Razlage vzrokov znotrajpanožne trgovine vključujejo ekonomije obsega, diferenciacijo proizvodov, monopolistično konkurenco, oligopolistično obnašanje podjetij, pestrost preferenc potrošnikov, multinacionalne družbe itd. (Boršič, 2000, str. 57).

Tabela 16: Grubel-Lloydov indeks za Slovenijo na osnovi trimesne Standardne mednarodne trgovinske klasifikacije, 1996-2005

Leto	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Sektor										
0	42,931	43,017	44,940	42,107	39,629	37,920	38,888	38,749	39,030	46,303
1	75,213	67,986	58,769	63,896	55,920	53,377	45,470	49,565	58,458	60,109
2	39,135	40,467	40,605	43,796	43,730	45,015	44,009	44,100	47,251	53,425
3	14,631	13,489	12,679	12,506	8,837	7,678	10,849	23,128	24,391	30,526
4	39,269	56,961	45,589	40,892	33,492	32,078	37,594	32,007	30,122	33,381
5	56,577	55,320	55,863	56,547	57,040	58,851	58,008	56,491	58,352	60,072
6	67,714	68,030	70,582	70,073	69,658	71,186	69,932	69,854	69,272	70,626
7	65,465	63,694	61,387	65,026	62,757	65,603	64,503	68,337	68,580	64,655
8	70,640	70,873	70,085	68,302	69,579	69,363	68,499	67,043	65,722	66,427
9	18,348	17,110	15,907	9,791	15,712	13,822	87,724	74,640	59,638	39,791
Skupaj	61,895	60,952	61,448	62,479	60,628	62,014	61,486	62,673	62,821	62,258

Opombe: 0 – živila in žive živali, 1 – pijače in tobak, 2 – surove snovi, razen goriv, 3 – mineralna goriva in maziva, 4 – olja, masti in voski živalskega in rastlinskega izvora, 5 – kemični proizvodi, 6 – izdelki razvrščeni po materialu, 7 – stroji in transportne naprave, 8 – razni izdelki, 9 – proizvodi in transakcije.

Vir: Žagar, Teoretična in empirična analiza znotrajpanožne trgovine v Sloveniji, 2006, str. 30, tabela 2.

V tabeli 16 predstavljam izračun agregatnih Grubel-Lloydovih indeksov za Slovenijo. Vrednosti Grubel-Lloydovega indeksa od leta 1996 do 2005 v grobem kažejo, da je znotrajpanožna trgovina v panogah, ki predstavljajo surovine in hrano (0 – 4 SMTK), v celotnem obdobju v povprečju izgubljala na pomenu v primerjavi s sektorji predelovalnih dejavnosti (5 – 8 SMTK), ki je v istem obdobju naraščal oziroma v zadnjih nekaj letih predvsem ohranjal svoj obseg. Največji obseg znotrajpanožne trgovine beleži sektor 1 – pijače in tobak, ki je v letu 1996 znašal 75,2 %. Do leta 2002 se zmanjša na 45,5 %, nato se do leta 2005 zopet poveča na 60,1 %. Najnižjo vrednost znotrajpanožne trgovine je imel sektor 3 – mineralna goriva in maziva, v letu 2001, ko je indeks znašal le 7,7 %, a se je prav tako do leta 2005 povečal na 30,5 %. Ravno v tem sektorju se je indeks po vstopu Slovenije v EU povečal za največ. Indeks je bil leta 2005 v primerjavi z letom 2004 višji kar za 25 % (Žagar, 2006, str. 30).

3.3.1 Koncept proizvodne diferenciacije, horizontala in vertikalna znotrajpanožna trgovina

Teorije primerjalnih prednosti predpostavljajo nastanek medpanožne trgovine s homogenimi proizvodi med državami. Nove teorije mednarodne menjave v nasprotju s tem predpostavljajo nastanek znotrajpanožne trgovine s horizontalno ali vertikalno diferenciranimi proizvodi. Koncept proizvodnje diferenciacije je povezan z nastankom novejših teorij mednarodne

menjave in predvideva, da so si proizvodi neke panoge sicer med seboj podobni, vendar se razlikujejo glede na določene značilnosti ali po kakovosti (Černoša, 2005, str. 27).

Diferenciacija proizvodov je lahko horizontalna ali vertikalna. V primeru horizontalne diferenciacije proizvodov lahko govorimo o podobnih proizvodih, ki se razlikujejo bodisi po določenih lastnostih bodisi po določenih značilnostih. Gre za neznatne ali majhne razlike v značilnostih blaga, kot so barva, embalaža in podobno. Predpostavljamo podobno kakovost proizvodov oziroma podobno ceno različic, kjer skuša vsak potrošnik s svojo izbiro pridobiti določeno lastnost ali značilnost različice. Tako razlikovanje kaže na povpraševanje po številnih različicah določenega proizvoda in širok razpon preferenc porabnikov, ki se povečuje z naraščanjem dohodka. Odseva pa lahko tudi monopolistično konkurenco, kjer vsak proizvajalec teži k temu, da z diferenciacijo svojih proizvodov doseže čim večji tržni delež. Ne vlagajo veliko v raziskovanje, imajo pa velike stroške oglaševanja in reklam. Zaradi visokih fiksnih stroškov in rastočih donosov se ponudniki specializirajo za proizvodnjo le ene različice dobrine. Prihaja do znotrajpanožne specializacije in posledično do znotrajpanožne mednarodne trgovine.

V nasprotju s tem v primeru vertikalne diferenciacije proizvodov govorimo o proizvodih, ki so si na zunaj podobni, a se ločijo med seboj po kakovosti in ceni. Pri tem predpostavljamo, da razlike v kakovosti proizvodov pripeljejo tudi do cenovnih razlik, pri čemer skuša vsak potrošnik pri svoji izbiri dobiti proizvod čim višje kakovosti. Take vrste industrije imajo ponavadi visoke izdatke za raziskovanje in razvoj, saj si proizvajalci prizadevajo za izboljšanje kakovosti svojih proizvodov. Obstoj teh stroškov pomeni padajoče povprečne stroške, kar pomeni, da bi vsak proizvajalec želel ponujati vse različice določenega proizvoda, torej znotrajpanožna trgovina, ki je prisotna v večini tehnološko zahtevnih in znanstveno pogojenih industrijah (Boršič, 2000, str. 59). Izbira je pogojena z lastnostmi panoge, v kateri podjetje deluje, ter splošnimi lastnostmi ekonomskega okolja posamezne države.

Primer horizontalne diferenciacije proizvodov predstavljajo na primer vozila v istem cenovnem razredu. Potrošnik ima v razredu majhnih avtomobilov različnih proizvajalcev na voljo: punto (Fiat), corsa (Opel), clio (Renault), yaris (Toyota), smart (Mercedes) itd. Primer vertikalne diferenciacije proizvodov predstavljajo vsi razredi osebnih vozil, ki spadajo v različne kakovostne in cenovne razrede. Tako na primer Toyota ponuja osebna vozila različnih razredov: yaris, corolla, corolla verso, avensis, prius, RAV4, land cruiser, itd.

Kot lahko opazimo v tabeli 17, se je delež horizontalne trgovine do leta 2003 zmanjševal in je znašal 9,67 %, nato se je zopet povečal in je v letu 2005 znašal 13,30 %. Ravno obratno je bilo gibanje deleža vertikalne trgovine, ki se je do leta 2004 povečevala, leta 2005 pa je padla s 37,09 % na 35,28 %.

Tabela 17: Delež vertikalne in horizontalne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji ($\delta = \pm 0,15$), 2002 – 2005

Leto	2002	2003	2004	2005
VIIIT	33,14	37,41	37,09	35,28
HIIT	13,08	9,67	11,61	13,30
IIT	46,22	47,08	48,70	48,58

Opombe: VIIIT = vertikalna znotrajpanožna trgovina,
 HIIT = horizontalna znotrajpanožna trgovina,
 IIT = znotrajpanožna trgovina.

Vir: Žagar, Teoretična in empirična analiza znotrajpanožne trgovine v Sloveniji, 2006, str. 34.

Vertikalna znotrajpanožna trgovina v primeru Slovenije predstavlja v celotnem obdobju prevladujoči delež agregatne znotrajpanožne trgovine, kot to velja za razvite države. Černoša (2005, str. 29) tako Slovenijo vključuje med države, ki proizvajajo in izvažajo vertikalno diferencirane proizvode višje kakovosti. Medpanožna trgovina predstavlja prevladujoči delež skupne trgovine Slovenije. Na ta način je delež znotrajpanožne trgovine Slovenije v opazovanem obdobju relativno nižji kot v razvitejših državah članicah EU v enakem obdobju.

SKLEP

Slovenija je 1. maja 2004 postala polnopravna članica EU. Lahko rečemo, da se je Slovenija na članstvo dobro pripravila. V nalogi me je namreč zanimalo, kakšen vpliv ima vstop takšnega ekonomskega prostora, kot je Slovenija, v popolno gospodarsko integracijo. Ključno vprašanje je bilo, ali je vstop v integracijo pomembneje vplival na rast in strukturo slovenske menjave.

Raven BDP na prebivalca trenutno še zaostaja za povprečjem EU, vendar se mu vztrajno približuje. Glede na to, da je gospodarska rast v Sloveniji višja kot v EU, je realno pričakovati, da se bo razvitost Slovenije kmalu približala povprečju EU.

Pri regionalni strukturi blagovne menjave vidimo, da je Slovenija od osamosvojitve naprej največ izvažala v države EU. V obdobju pred vstopom v EU je delež izvoza v EU upadal, po letu 2004 pa je začel zopet naraščati. Na strani uvoza prav tako velja, da je Slovenija največ uvažala iz EU. Delež uvoza je naraščal vse do vstopa v EU, po letu 2004 pa se je začel počasi zniževati. Najpomembnejše države partnerice tako na strani izvoza kot na strani uvoza so članice EU: Nemčija, Italija, Avstrija, Francija, od nečlanic pa Hrvaška. Podatki kažejo na to, da se je po vstopu Slovenije v EU rast izvoza hitreje povečevala v nove članice EU v primerjavi z rastjo izvoza v stare članice. Tudi na uvozni strani so se hitreje krepile letne

stopnje rasti novih članic EU v primerjavi s starimi, kar kaže na pozitivne učinke mednarodne ekonomske integracije.

Vstop Slovenije v EU je prav tako vplival na proizvodno strukturo slovenske blagovne menjave. Tako na izvozni kot tudi na uvozni strani se je po vstopu v EU najbolj povečal delež proizvodov za vmesno porabo. Deleža proizvodov za investicije in za široko porabo pa sta v obdobju po vstopu v EU upadla.

Večji učinki vstopa Slovenije v EU so opazni predvsem v mednarodni menjavi s kmetijskimi in živilskimi proizvodi zaradi odprave carinske zaščite. Izvoz teh proizvodov se je nekoliko zniževal pred vstopom, v obdobju po vstopu pa se je začel povečevati, še največ v letu 2006. Rast uvoza je bil v tem obdobju vedno višji od rasti izvoza, izjema je leto 2006, kjer je rast izvoza višja od rasti uvoza. Pokritost uvoza z izvozom je tako vsako leto nižja.

Analiza na področju kmetijstva in ribištva je pokazala, da se rast le-teh stalno povečuje skozi vsa opazovana leta. Rast izvoza je v kmetijstvu po vstopu Slovenije v EU bistveno višja od rasti uvoza. Enako velja za področje ribištva, izjema je le leto 2006, kjer je rast uvoza višja od rasti izvoza. V predelovalnih dejavnostih pa po vstopu Slovenije v EU ni prišlo do večjih sprememb. Rast izvoza je po vstopu le nekoliko višja od rasti uvoza.

Analiza znotrajpanožne trgovine v Sloveniji kaže na to, da visoke vrednosti Grubel-Lloydovega indeksa pomenijo visok delež znotrajpanožne menjave. V Sloveniji so imeli visok Grubel-Lloydov indeks v obdobju po vstopu v EU naslednji sektorji: izdelki razvrščeni po materialu (6), stroji in transportne naprave (7) in razni končni izdelki (8). V celotnem obdobju pa ima v Sloveniji največji delež agregatne znotrajpanožne trgovine vertikalna znotrajpanožna trgovina, kar Slovenijo uvršča v razvite države.

Na splošno lahko rečemo, da je članstvo Slovenije v EU bistveno vplivalo na strukturo mednarodne menjave, saj so sklenjeni sporazumi pospešili in tudi olajšali medsebojno mednarodno menjavo.

LITERATURA IN VIRI

1. Balassa B. (1965). *Economic Development and Integration*. Mexico: Centro de Estudios Monetarios Latinoamericanos.
2. Bobek V. & Kenda V. (2003). *Osnove mednarodnih ekonomskih odnosov*. Maribor: Ekonomsko – poslovna fakulteta.
3. Boršič D. (2000). Dejavniki znotraj-panožne trgovine v Sloveniji. *Bilten EDP*, 23, (2/3), 57-74.
4. Bowen P. H., Hollander A. & Viaene J. (1998). *Applied International Trade Analysis*. London: MacMillan Press Ltd.
5. Černoša S. (2005). Horizontalna in vertikalna znotrajpanožna trgovina Slovenije v obdobju od leta 1994 do leta 2003., *IB Revija*, (1-2), 26-33.
6. Damijan P. J. (1996). *Majhne države v svetovni trgovini*. Ljubljana: Krtina.
7. Damijan P. J. (2003). Makroekonomski učinki vključitve v EU na slovensko gospodarstvo. *Zbornik prispevkov 8. marketinška konferenca* (str. 17). Ljubljana: Društvo za marketing Slovenije (in) časopis Finance.
8. Damijan P. J. et al. (2003). *Ocena makro in mikro ekonomskih učinkov vstopa Slovenije v Evropsko unijo*. Ljubljana: Gospodarska zbornica Slovenije.
9. Dearden S. & McDonald F. (1994). *European Economic Integration 2nd edition*. London: Longman Group Limited.
10. Dearden S. & McDonald F. (2005). *European Economic Integration 4th edition*. London: Pearson Education Limited.
11. El-Agraa A.M. (2004). *The European Union: economics and policies. 7th. ed.* Harlow (England): Prentice Hall/Financial Times.
12. *European Commission: Eurostat Yearbook 2006-07.* (2006). Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
13. *European Commission: Statistical yearbook – Data 1956-2006.* (2008). Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities.
14. Ferik B. et al. (2005). Učinki vstopa Slovenije v EU na gospodarska gibanja v letu 2004. *Delovni zvezek 5/2005.*, 7-45.
15. Jovanović M. N. (1998). *International Economic Integration. Limits and Prospects. 2nd edition*. London: Routledge.
16. Kokko A., Mathä T. & Tingvall G. P. (2005). *European Integration and Trade Diversion: Yeats revisited*. Swedish Institute for European Policy Studies.
17. Kumar A. (1989). *Mednarodni ekonomski odnosi*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča.
18. Kumar A. (1999). *Mednarodna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
19. Kumar A. (2004). *Ekonomika Evrope 2004/2005*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
20. *Letno poročilo Banke Slovenije.* (1998). Ljubljana: Banka Slovenije.
21. *Letno poročilo Banke Slovenije.* (1999). Ljubljana: Banka Slovenije.
22. *Letno poročilo Banke Slovenije.* (2001). Ljubljana: Banka Slovenije.
23. *Letno poročilo Banke Slovenije.* (2003). Ljubljana: Banka Slovenije.

24. *Letno poročilo Banke Slovenije*. (2004). Ljubljana: Banka Slovenije.
25. *Letno poročilo Banke Slovenije*. (2006). Ljubljana: Banka Slovenije.
26. *Letno poročilo Banke Slovenije*. (2007). Ljubljana: Banka Slovenije.
27. Popit I. (2008, 11. marec). Rast BDP pričakovano visoka. *Delo*, str. 3.
28. Senjur M. (1995). *Makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
29. *Statistični letopis Republike Slovenije 2003*. (2003). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
30. *Statistični letopis Republike Slovenije 2007*. (2007). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
31. *Strategija Republike Slovenije za vključitev v EU: Pričakovani makroekonomski učinki integracije Slovenije v EU*. (1998). Najdeno 25. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.gov.si/zmar/projekti/ostalo/vkevropo/makucink.html>
32. Žagar A. (2006). *Teoretična in empirična analiza znotrajpanožne trgovine v Sloveniji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

PRILOGA

Tabela 1: Bruto domači proizvod na prebivalca (BDP/p) Slovenije po tekočih cenah od leta 1996 do 2006 (v EUR)

LETO	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
SLO	8322	8914	9583	10334	10701	11298	12084	12695	13400	14116	15167

Vir: http://www.stat.si/doc/vsebina/03/BDP_1995-2006_temagr_SLO.xls

Tabela 2: Realne letne stopnje rasti BDP-ja za Slovenijo od leta 1996 do 2007 (v %)

LETO	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
SLO	3,7	4,8	3,9	5,4	4,1	3,1	3,7	2,8	4,4	4,1	5,7	6,1

Vir: http://www.stat.si/doc/vsebina/03/BDP_1995-2006_temagr_SLO.xls

Tabela 3: Povprečna letna stopnja inflacije Slovenije od leta 1996 do 2006 (v %)

LETO	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
SLO	9,7	9,1	7,9	6,1	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5	2,5

Vir: http://www.zds.si/si/podrocja_delovanja/gospodarstvo/inflacija/

Tabela 4: Slovenski blagovni izvoz blaga po ekonomskih skupinah držav za obdobje od 2000 do 2006 (v 1000 EUR)

	IZVOZ						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skupaj	9491569	10346779	10962013	11284960	12783088	14397054	16757167
EU15	6055994	6435433	6509081	6595434	-	-	-
EU25	6756033	7206102	7396534	7549167	8505344	9770474	11465282
EFTA	135845	133715	207085	176314	165566	218928	196233
Drž. nek. Jugosl.	1485963	1749877	1951840	1966768	2251167	2476013	2735893
Druge evro. drž.	300462	451445	502648	1587184	781782	899309	1138338
Druge neevro. drž.	1511657	1576263	1791310	959218	1079205	1032328	1216915

Vir: Statistični letopis 2003 in 2007.

Tabela 5: Slovenski blagovni uvoz blaga po ekonomskih skupinah držav za obdobje od 2000 do 2006 (v 1000 EUR)

	UVOZ						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Skupaj	10984183	11344474	11574072	12238919	14143039	15804786	18340809
EU15	7443839	7674609	7869452	9094543	-	-	-
EU25	8336375	8631115	8834784	10096934	11646514	12788713	14704497
EFTA	230248	192495	202306	312441	240145	219626	266733
Drž. nek. Jugosl.	648183	603517	574850	624224	804829	1033922	1350436
Druge evro. drž.	275094	347823	302803	1434624	447047	544170	581052
Druge neevro. drž.				773046	1004387	1218355	1435623
Nerazvrščeno	1381	130	48	41	117	-	2468

Vir: Statistični letopis 2003 in 2007.

Tabela 6: Regionalna razčlenitev blagovne menjave (v EUR) po državah in skupinah držav pred in po vstopu Slovenije v EU:

v mio EUR	IZVOZ			UVOZ			SALDO		
	2003	2005	2007	2003	2005	2007	2003	2005	2007
EU25	7551	9771	13114	9255	12789	16449	-1704	-3018	-3335
Avstrija	827	1160	1509	1052	1953	2684	-225	-793	-1175
Francija	638	1185	1262	1229	1157	1151	-591	28	111
Italija	1478	1819	2563	2240	3014	3927	-762	-1195	-1364
Nemčija	2611	2863	3654	2359	3163	4176	252	-300	-522
Nove članice EU	956	1244	2676	1023	1448	2248	-67	-204	428
Češka	205	321	489	308	380	506	-103	-59	-17
Madžarska	223	284	647	352	603	758	-129	-319	-111
Poljska	311	364	616	189	239	356	122	125	260
Slovaška	162	213	311	163	211	284	-1	2	27
EFTA	176	219	242	221	220	225	-45	-1	17
Neevropske članice	586	561	619	761	550	1116	-175	11	-497
OECD									
ZDA	410	294	329	294	145	280	116	149	49
Kanada	21	26	43	46	43	65	-25	-17	-22
Južna Koreja	19	15	18	82	70	480	-63	-55	-462

v mio EUR	IZVOZ			UVOZ			SALDO		
	2003	2005	2007	2003	2005	2007	2003	2005	2007
Države nekdanje Jugoslavije	1967	2476	2990	613	1034	1584	1354	1442	1406
Države nekdanje SZ	498	686	1055	374	390	555	124	296	500
Ruska federacija	348	468	692	311	334	490	37	134	202
Druge države	507	685	1365	1015	823	1558	-508	-138	-193
SKUPAJ	11285	14398	19385	12239	15806	21487	-954	-1408	-2102

Vir: Letno poročilo Banke Slovenije, 2007, str. 26.

Tabela 7: Obseg regionalne strukture menjave Slovenije v obdobju 1996 – 2006 (v EUR)

DRŽAVA		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU25	IZVOZ	4601	5137	5787	5855	6764	7208	7403	7551	8678	10294	12321
	UVOZ	5517	6175	6846	7240	8340	8637	8838	9255	11603	12791	14725
	SALDO	-916	-1038	-1059	-1385	-1576	-1429	-1435	-1704	-2925	-2497	-2404
EU15	IZVOZ	4228	4693	5276	5301	6057	6432	6510	6595	7517	8855	10395
	UVOZ	5017	5562	6235	6526	7445	7673	7869	8233	10329	11343	13079
	SALDO	-789	-869	-959	-1225	-1388	-1241	-1359	-1638	-2812	-2488	-2684
Avstrija	IZVOZ	434	499	549	584	714	773	774	827	970	1216	1559
	UVOZ	658	695	713	757	906	944	956	1052	1824	1953	2245
	SALDO	-224	-196	-164	-173	-192	-171	-182	-225	-854	-737	-686
Belgija	IZVOZ	63	76	144	125	106	112	97	93	141	174	205
	UVOZ	127	140	153	140	159	176	170	170	268	337	415
	SALDO	-64	-64	-9	-15	-53	-64	-73	-77	-127	-163	-210
Ciper	IZVOZ	2	3	2	4	5	3	3	2	4	5	4
	UVOZ	3	1	1	1	1	1	1	1	13	8	5
	SALDO	-1	2	1	3	4	2	2	1	-9	-3	-1
Češka Republika	IZVOZ	115	130	134	149	165	188	201	205	255	363	439
	UVOZ	186	206	236	264	274	278	288	308	345	380	399
	SALDO	-71	-76	-102	-115	-109	-90	-87	-103	-90	-17	40
Danska	IZVOZ	37	48	67	74	89	97	97	102	127	147	178
	UVOZ	33	41	48	50	57	63	67	67	71	71	82
	SALDO	4	7	19	24	32	34	30	35	56	76	96
Estonija	IZVOZ	1	2	3	3	4	5	5	6	8	12	17
	UVOZ	0	1	1	1	2	1	1	2	2	1	2
	SALDO	1	1	2	2	2	4	4	4	6	11	15

DRŽAVA		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Finska	IZVOZ	15	16	17	16	25	30	27	26	29	40	53
	UVOZ	31	36	38	50	63	62	72	75	43	48	72
	SALDO	-16	-20	-21	-34	-38	-32	-45	-49	-14	-8	-19
Francija	IZVOZ	471	409	666	460	672	703	734	638	827	1218	1156
	UVOZ	728	864	1120	1033	1128	1205	1190	1230	1166	1157	1129
	SALDO	-257	-455	-454	-573	-456	-502	-456	-592	-339	61	27
Grčija	IZVOZ	18	21	20	23	26	33	36	39	63	60	61
	UVOZ	10	13	17	23	24	36	51	38	40	43	209
	SALDO	8	8	3	0	2	-3	-15	1	23	17	-148
Irska	IZVOZ	3	5	4	8	15	15	14	17	20	21	26
	UVOZ	23	23	31	36	41	42	39	49	31	35	40
	SALDO	-20	-18	-27	-28	-26	-27	-25	-32	-11	-14	-14
Italija	IZVOZ	869	1101	1117	1102	1289	1290	1323	1478	1681	1901	2289
	UVOZ	1255	1371	1509	1586	1917	2004	2070	2240	2671	3014	3417
	SALDO	-386	-270	-392	-484	-628	-714	-747	-762	-990	-1113	-1128
Latvija	IZVOZ	3	3	4	7	8	11	13	15	15	12	19
	UVOZ	1	3	4	3	2	3	3	3	6	2	2
	SALDO	2	0	0	4	6	8	10	12	9	10	17
Litva	IZVOZ	9	12	14	17	19	28	36	31	29	31	44
	UVOZ	1	1	1	2	1	2	2	2	3	4	5
	SALDO	8	11	13	15	18	26	34	29	26	27	39
Luksemburg	IZVOZ	:	:	:	9	5	3	8	26	35	48	56
	UVOZ	:	:	:	17	21	25	29	32	38	57	56
	SALDO	:	:	:	-8	-16	-22	-21	-6	-3	-9	0
Madžarska	IZVOZ	83	106	126	136	183	175	196	223	294	363	525
	UVOZ	188	258	218	252	320	352	341	352	540	603	671
	SALDO	-105	-152	-92	-116	-137	-177	-145	-129	-246	-240	-146
Malta	IZVOZ	4	1	1	1	2	2	2	1	1	1	3
	UVOZ	10	1	1	1	1	6	2	2	3	0	0
	SALDO	-6	0	0	0	1	-4	0	-1	-2	1	3
Nemčija	IZVOZ	2005	2171	2292	2466	2575	2715	2714	2611	2796	2989	3538
	UVOZ	1610	1707	1850	1945	2083	2178	2216	2359	2869	3164	3743
	SALDO	395	464	442	521	492	537	498	252	-73	-175	-205
Nizozemska	IZVOZ	98	109	127	135	164	172	183	197	192	210	243
	UVOZ	153	177	201	195	230	219	240	257	508	572	689
	SALDO	-55	-68	-74	-60	-66	-47	-57	-60	-316	-362	-446
Poljska	IZVOZ	111	137	162	179	245	271	305	311	373	417	570
	UVOZ	38	51	69	104	150	161	168	189	189	239	303
	SALDO	73	86	93	75	95	110	137	122	184	178	267
Portugalska	IZVOZ	10	11	11	11	17	17	22	20	24	51	60

DRŽAVA		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	UVOZ	4	10	12	10	13	17	19	22	26	40	37
	SALDO	6	1	-1	1	4	0	3	-2	-2	11	23
Slovaška	IZVOZ	45	50	65	58	76	93	132	162	182	235	305
	UVOZ	73	91	80	86	144	160	162	163	173	211	259
	SALDO	-28	-41	-15	-28	-68	-67	-30	-1	9	24	46
Španija	IZVOZ	35	46	61	71	91	100	116	164	197	265	331
	UVOZ	134	176	208	219	286	295	356	249	385	490	498
	SALDO	-99	-130	-147	-148	-195	-195	-240	-85	-188	-225	-167
Švedska	IZVOZ	43	49	58	57	66	82	97	105	124	155	168
	UVOZ	87	97	127	175	180	115	116	137	146	126	145
	SALDO	-44	-48	-69	-118	-114	-33	-19	-32	-22	29	23
VB	IZVOZ	127	132	143	160	203	290	268	252	291	360	472
	UVOZ	164	212	208	290	337	292	278	256	243	236	302
	SALDO	-37	-80	-65	-130	-134	-2	-10	-4	48	124	170

Vir: Statistical yearbook – Data 1958-2006, str. 366-369.

Tabela 8: Deleži EU v izvozu in uvozu Slovenije v obdobju 1996 – 2006 (v %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
IZVOZ											
EU-15	64,6	63,6	65,5	66,1	63,9	62,2	59,3	58,4	58,0	59,3	59,1
EU-25	70,0	69,3	71,5	72,9	71,3	69,6	67,3	66,9	67,0	67,9	70,0
UVOZ											
EU-15	67,6	67,4	69,4	68,6	67,8	67,6	68,0	67,3	73,3	71,8	71,3
EU-25	74,1	74,7	76,1	76,2	75,9	76,1	76,3	75,6	82,3	80,9	80,3

Vir: Statistični urad RS, lasten izračun.

Tabela 9: Delež proizvodov v skupnem slovenskem izvozu in uvozu (v %)

	2003	2004	2005	2006
IZVOZ				
Proizvodi za investicije	10,4	10,4	9,7	10,0
Proizvodi za vmesno porabo	53,1	54,2	53,6	55,9
Proizvodi za široko porabo	36,5	35,4	36,7	34,1
UVOZ				
Proizvodi za investicije	16,1	14,9	13,7	14,0
Proizvodi za vmesno porabo	58,9	60,0	61,8	61,7
Proizvodi za široko porabo	25,0	25,1	24,5	24,3

Vir: Statistični letopis 2007.

Tabela 10: Obseg menjave v področjih in oddelkih A in B v obdobju od 2003 do 2006 (v mio EUR)

	2003		2004		2005		2006	
	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ
V mio EUR								
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	49,8	293,5	50,2	329,6	89,9	348,6	115,0	385,3
Kmetijstvo, lov, storitve	33,0	260,4	34,3	293,0	63,2	312,1	79,2	347,6
Gozdarstvo, storitve	16,7	33,1	15,9	36,6	26,7	36,5	35,8	37,7
B Ribišstvo	0,2	6,4	0,6	7,0	1,2	7,3	1,4	8,9

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 397.

Tabela 11: Obseg menjave v predelovalnih dejavnostih, v področjih, podpodročjih in oddelkih predelovalne dejavnosti (D), v obdobju od leta 2003 do leta 2006 (v mio EUR)

	2003		2004		2005		2006	
	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ
V mio EUR								
D Predelovalne dejavnosti	11065,5	11574,6	12518,6	13392,7	14003,8	14831,1	16198,4	17129,1
DA Proizv. hrane, pijač, tobacnih izdelkov	386,2	556,4	336,7	645,0	371,8	762,1	459,1	892,0
DB Proizv. tekstilij, tekstilnih, krznenih izd.	567,1	656,3	558,9	663,6	580,2	718,8	570,3	737,2
DC Proizv. usnja, usnjenih izd.	169,8	342,5	191,5	372,5	202,5	377,8	218,7	375,1
DD Obdelava in pred. lesa	323,31	184,99	331,75	195,7	342,9	217,9	381,9	246,3
DE Proizv. vlaknin, papirja, založništvo	495,8	417,4	558,0	448,6	592,2	452,6	616,1	499,4
DF Proizv. koksa, naft. deriv., jedr. goriva	10,5	674,9	17,8	861,9	26,6	1160,7	43,5	1352,7
DG Proizv. kemikalij, kemič. izd.	1554,2	1572,1	1713,9	1784,0	1884,5	1960,2	2303,5	2167,6
DH Proizv. izd. iz gume in plastičnih mas	591,6	493,4	652,1	547,6	731,9	611,2	859,7	679,5
DI Proizv. drugih nekovin. mineral. izd.	291,3	304,6	307,3	318,5	319,6	339,2	353,9	377,6
DJ Proizv. kovin in kovin. izd.	1340,4	1616,3	1621,1	2044,8	1909,7	2309,1	2569,7	3021,3
DK Proizv. strojev in naprav	1684,8	1347,7	1965,1	1379,4	2224,5	1593,9	2590,4	1843,3
DL Proizv. električne, optične opreme	1339,4	1492,8	1480,6	1745,7	1488,0	1770,1	1695,9	2020,2
DM Proizv. vozil in plovil	1423,3	1635,3	1760,7	2017,3	2334,1	2181,2	2518,6	2483,3
DN Proizv. pohištva, druge predel. dejavn.	887,8	279,7	1023,1	368,1	995,3	376,3	1017,2	433,6

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2007, str. 397.